

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr II.

Fredagen den 17 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 68, angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Åkers socken av Södermanlands län m. m.;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 72, angående pensionsförbättring åt vissa månadslönare vid marinen; och nr 73, angående tilläggspension åt kaptenen i Västmanlands regementes reserv, majoren i armén C. M. Tottie;

till statsutskottet propositionerna:

nr 70, angående vissa ändringar med avseende å fortsättningsskolans anordnande;

nr 75, angående anslag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek;

nr 66, angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län; och

nr 67, angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 53, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; och nr 65, angående statsbidrag till vissa trädgårdsutställningar.

§ 3.

Föredrogos herr *Dahléns* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa spörsmål angående kommendering av samvetsömma värnpliktiga till utförande av blockerat arbete; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 9 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1—3.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 11.

§ 5.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 78, angående pension åt tjänstförrättande sekreteraren hos riksförsäkringsanstalten A. E. Nordgrens änka m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Herr *Fjellman* avgav en av honom och herr *Holmström* i Gävle undertecknad motion angående lönevillkoren för till övergångsstat frivilligt överförd beställningshavare vid krigsmakten, som innehar civil statstjänst, m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 418, bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om befrielse från automobils katt för ägare till visst slag av automobiler; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror; och nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår kautschukringar m. m. till motorvelocipeder;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till kungörelse angående förbud mot utförsel från riket av smidbart järnskrot dels ock i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande;

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande gäldande av kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe; och

nr 11, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande lagstiftning angående fjärdingsmans avlönande m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skyddskopp-
ympning;

nr 5, i anledning av väckt motion med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete;

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus;

nr 7, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 19 § i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst onråde av Visborgs kungsladugård;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

§ 8.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dispositionsrätten till reservationer å äldre riksstatsanslag;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för utredning rörande uthamn för Haparanda vid Karl Johans stad jämte en i ämnet väckt motion;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för ändringsarbeten i fastigheten nr 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalökning under handelsdepartementet jämte i ämnet väckta motioner.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 50, angående vissa anslag till utrikesförvaltningen.

Denna proposition bordlades.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Thore* under 9 dagar från och med den 19 innevarande februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.45 e. m.

In fidem
Per *Cronvall*.

Lördagen den 18 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! I går kväll erhöilo vi det sorgliga budskapet, att ledamoten av denna kammare Charly Artur Fager avlidit. Liemannens val av offer är ofta för oss människor ofattbart. Vår avlidne kamrat hade ännu icke nått middagshöjden av en människas levnad, och han var full av arbetslust och verksamhetshåg. Han hade icke mer än ett år tillhört denna kammare men under denna tid med levande intresse satt sig in i de frågor, som förekommo till behandling, och plikttroget deltagit i kammarens förhandlingar. Fager efterlämnar minnet av en god och angenäm kamrat.

Frid över hans minne!

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Justerades protokollet för den 13 innevarande februari.

§ 3.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Meurling* propositionen, nr 74, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.; samt

av herr statsrådet *Gärde* propositionerna:

nr 69, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes; och

nr 77, med förslag till lag angående handel med utsädesvaror.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Enligt därom den 11 innevarande februari fattat beslut företogos nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare samt riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos vid valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Alströmer*,
» *Andersson* i Höör,
» *Bernström*,
» *Eriksson* i Stockholm,

herr *Fast*,
 » *Fjellman*,
 » *Göranson*,
 » *Hansson* i Stockholm,
 » *Hansson* i Trollhättan,
 » *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Jensen*,
 » *Johansson* i Brånalt,
 » *Larsson* i Västerås,
 » *Lilliecreutz*,
 » *Lindley*,
 » *Lindman*,
 » *Lindqvist* i Halmstad,
 » *Mosesson*,
 » *Olsson* i Rimforsa,
 » *Osberg*,
 » *Persson* i Falla,
 » *Persson* i Trången,
 » *Ödström* och
 » *Öhman*,

var och en med 132 röster; samt

suppleanter:

fru *Östlund*,
 herr *Bodén*,
 » *Weijne*,
 » *Rudén*,
 » *Wirsell* och
 » *Karlsson* i Vadstena,
 var och en med 52 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 5.

Vidare anställdes val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr <i>Bengtsson</i> i Norup	till revisor med herr <i>Wikström</i> som suppleant,
» <i>Borg</i>	» » » » <i>Johansson</i> i Uppmälby som suppleant,
» <i>Carlsson-Frosterud</i>	» » » » <i>Borggren</i> som suppleant,
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» » » » <i>Lindley</i> » »
» <i>Nilsson</i> i Antnäs	» » » » <i>Henrikson</i> » » och
» <i>Olsson</i> i Kalmar	» » » » <i>Hedlund</i> i Häste » » ,

var och en med 55 röster.

§ 6.

Slutligen företogs val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i

orterna räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Storegården,
 » *Andersson* i Katrineholm,
 » *Borg*,
 » *Fast*,
 » *Gustafson* i Vimmerby,
 » *Hage*,
 » *Hedlund* i Häste,
 » *Hedlund* i Östersund,
 » *Hedvall*,
 » *Holmström* i Gävle,
 » *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Jansson* i Falun,
 » *Jeppsson*,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Laurin*,
 » *Lindmark*,
 » *Lovén*,
 » *Magnusson* i Kalmar,
 » *Månsson* i Erlandsro,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Olsson* i Berg,
 » *Olsson* i Kalmar,
 » *Ryberg* och
 » *Wikström*,

var och en med 31 röster; samt

suppleanter:

herr *Aronson*,
 » *Kloo*,
 » *Molander*,
 » *Lindberg*,
 » *Ros* och
 » *Lundén*,

var och en med 12 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 4—6 här ovan omnämnda valen.

§ 8.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer.

Denna proposition bordlades.

§ 9.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens borde vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 78, angående pension åt tjänstförrättande sekreteraren hos riksförsäkringsanstalten A. E. Nordgrens änka m. m.; och

till statsutskottet propositionen, nr 50, angående vissa anslag till utrikesförvaltningen.

§ 10.

Herrar *Fjellmans* och *Holmströms* i Gävle motion nr 418, som nu föredrogs, remitterades såvitt den anginge pensionsväsendet till bankoutskottet, i vad den rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 11.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkan den nr 2—4, sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, första lagutskottets utlåtanden nr 9—11, andra lagutskottets utlåtanden nr 4—8 och jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—7.

§ 12.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 13, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Vid härfpå skedd föredragning av *punkten 2* anförde:

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Vid läsning av riksbanksfullmäktiges protokoll och till riksdagen avgivna berättelse samt statsrevisorernas berättelse, har jag funnit, att, förutom vad bankoutskottet anført, ytterligare några åtgärder av fullmäktige bort för riksdagen omförmälas. Men då så icke blivit fallet, tillåter jag mig att här anföra några synpunkter, som jag framfört inom utskottet. Jag har ju också till utlåtandet fogat en blank reservation.

Jag skall nu angiva dessa av mig i utskottet påtalade förhållanden. I statsrevisorernas berättelse angående riksbanken äro i § 14 vissa omändrings- och reparationsarbeten i riksbankens fastighet i Vänersborg föremål för omnämnande. Dessa omändrings- och reparationsarbeten kosta sammanlagt 53,665 kronor. För denna stora utgift är icke något anslag begärt av riksdagen, vilket givetvis bort ske innan så stora arbeten satts i gång. Det märkvärdiga är enligt min mening, att statsrevisorerna i § 14 omnämmt dessa kostnader utan att dock på denna punkt ha gjort någon som helst anmärkning mot att något anslag icke varit beviljat. Det förefaller mig, som om, då man på ett annat ställe i statsrevisorernas berättelse framställt anmärkning mot att ett belopp på närmare 54,000 kronor använts till vattenledningar i Tumba, också för riksbankens räkning, man även i förevarande fall, där det gäller 53,665 kronor för ombyggnads- och reparationsarbeten, som icke varit föremål för riksdagens prövning, bort framställa anmärkning. Jag tycker, att om det är rätt att

Ang. vissa av riksbanksfullmäktige vidtagna åtgärder.

Ang. vissa av
riksbanks-
fullmäktige
vidtagna åtgärder.
(Forts.)

göra anmärkning i ena fallet, borde man även göra anmärkning i det andra. Det kommer nog inte att bli någon synnerligen god princip, om man från verkens sida kan förfara såsom man ansåge lämpligt för tillfället; i ena fallet kan man då peka på Tumba och i ett annat fall, när det passar bättre, på Vänersborg, ehuru förhållandena varit likartade, vad det gäller utebliven anslagsbegäran hos riksdagen.

Jag tycker riksdagen borde hålla på principen, att när det rör sig om så stort belopp som 54,000 kronor, borde riksdagen alltid få tillfälle att yttra sig i frågan, innan omändringsarbetena verkställas. 54,000 kronor äro ju inte småsummor, särskilt när det gäller mindre städer i landet sådana som Vänersborg — för Stockholmsförhållandena är ju kanske beloppet inte så stort.

Sedan är det en annan sak, som jag observerat vid läsningen av fullmäktiges protokoll. Det är ingen anmärkning mot fullmäktige, som jag ämnar rikta, utan jag vänder mig egentligen mot Stockholms stad eller med andra ord överståthållarämbetet för polisärenden. Förra året indrogs som bekant den militärpost, som var placerad vid riksbanken. Detta föranledde, att fullmäktige gingo in till överståthållarämbetet för polisärenden med anhöllan, att förutom den polispatrull, som gick på gatan mellan riksbankens hus och riksdagshuset, det ytterligare skulle anordnas en polispatrullering, vilken riksbanken vore vilig att ersätta. Ja, det var ju inte så märkvärdigt att riksbanksfullmäktige ansåge, att då man blivit av med militärposteringen, man behövde få en polispatrullering i stället. Därom skall jag inte yttra mig. Men det märkvärdiga är, att överståthållarämbetet för polisärenden svarade, att det gick med på fullmäktiges framställning så till vida, att det anordnades en polispatrullering vid riksbanken. För detta ändamål behövdes tre och en halv poliskonstapel, och kostnaderna beräknades för år 1927 till något över 14,000 kronor. Men vad finner man, om man studerar denna fråga? Jo, att det är samma polisbevakning, som varit vid riksbanken tidigare, fastän riksbanken nu får betala kostnaderna för densamma. Den enda skillnaden är, att poliskonstapeln är beväpnad med en revolver eller pistol. Kostnaderna kastar man emellertid över på statsverket.

Jag tycker, att det bör anmärkas, att Stockholms stad vid varje tillfälle, som den kan komma åt, försöker skjuta över kostnaderna för polisbevakning och annat på statsverket. Detta är ju ett förhållande, för vilket man, såsom jag förut nämnt, inte kan rikta någon anmärkning mot fullmäktige. Jag kan ju inte gå in i någon prövning av, huruvida deras åtgärd att begära en polisbevakning utöver den, som fanns förut, varit befogad. Det är emellertid mycket egendomligt, att man skall skjuta över kostnaderna på statsverket.

Det har svarats, att Stockholms stad ännu inte kommit in med räkning för polisbevakningen, och att den alltså inte skulle vara betald. Men jag är övertygad om, att när man talat om att kostnaden för år 1927 uppgår till över 14,000 kronor, kommer man inte att underlåta att komma in med räkning, såvida inte nu, när förhållandet blivit anmärkt, detta kan föranleda någon ändring, även om anmärkningen inte kommer från utskottet.

Det sista jag har att anföra, herr talman, gäller en åtgärd, som har med den sista räntesänkningen att göra. Vid årsskiftet sänktes ju räntan i riksbanken med $\frac{1}{2}$ %, och tidigare under år 1927 hade den sänkts med likaledes $\frac{1}{2}$ % — alltså under året en räntesänkning av 1 %. Vid årsskiftet beslöt emellertid riksbanken att återinföra returdiskontot, d. v. s. $\frac{1}{2}$ % returdiskonto till de banker, som rediskonterat sina tre månaders växlar i riksbanken. Denna fråga är av gammalt datum. Returdiskontot har varit borta i ett tiotal år; privatbankerna ha sålunda icke under den tiden fått en sådan present. Jag kallar det present, och jag gör detta, såsom jag anser, med fullt fog. Det är väl ingen som tror, att privatbankerna bara för returdiskontots skull rediskon-

tera växlarna i riksbanken. Nej, de gå dit därför att de icke ha rörelsemedel själva; i motsatt fall blir det alltid billigare att använda sina egna penningar. Jag tror, att om näringslivet på något som helst sätt finge nytta av nämnda halva procent, som går i returdiskonto till privatbankerna, kunde åtgärden sägas ha haft fog för sig. Men detta bestrides på det bestämdaste av sådana personer, som känna till näringslivets förhållanden bättre än jag gör. Det märkvärdiga är också, att under de år som returdiskontot varit borta har frågan varit uppe till debatt i bankoutskottet varje år, därvid ofta riksbankschefen varit närvarande, och det har icke varit mera än en enda ledamot i utskottet — han tillhör denna kammare — som påyrkat, att returdiskontot skulle återinföras. Och när han framställde detta yrkande ansåg han, att riksbanken genom införande av returdiskontot skulle så att säga få greppet över privatbankerna därigenom, att marginalen mellan in- och utlåningsräntorna komme att hålla sig avsevärt under vad den gjort under den gångna tiden. Detta har dock icke skett; riksbanken har icke på något som helst sätt genom åtgärden fått något grepp över privatbankerna. Man kunde ju vänta, att den bank som ställer sig på en så förnäm ståndpunkt, att den knappast vill ha med allmänheten att göra — den bank, som vill vara bankernas bank — skulle ha möjlighet att ordna upp dessa frågor så, att det hela verkligen bleve till fördel för näringslivet. Men så har som sagt icke blivit händelsen. Visserligen kan det kanske i något enstaka fall påvisas, att en varuväxel kunnat komma att löpa med blott $3\frac{1}{2}$ eller 4 % ränta. Men vad som näringslivet behöver är icke bara varuväxlar utan förlagskapital, och för sådant ändamål får man gå till privatbankerna, då ju riksbanken icke vill ha med dessa saker att skaffa.

Jag skulle i anslutning till denna anmärkning mot återinförande av returdiskontot vilja säga, att jag tycker att riksbanken borde så mycket som möjligt i fortsättningen hävda sin ställning och göra det på ett sådant sätt, att det komme allmänheten och näringslivet tillgodo och att man icke genom sina åtgärder endast tillförde privatbankerna vissa fördelar. De ha nog stora fördelar här i landet ändå. Och när, såsom jag nämnde, män som representera näringslivet själva bestrida, att de få någon nytta av returdiskontots återförande, anser jag mig ha rätt att i en debatt, som gäller dechergen för fullmäktige, påvisa ifrågavarande förhållande. Vi ha vid andra tillfällen vidtagit åtgärder för att minska marginalen mellan in- och utlåningsräntorna, men dessa ha icke blivit effektuerade. Jag hemställer emellertid till riksbanken att mer än hittills träda i direkt förbindelse med allmänheten och näringslivet, varigenom man skulle kunna tillföra detta något av fördelarna med räntesänkningen, vilka annars gå till privatbankerna. Näringslivet får i allmänhet för de pengar, som behövs, betala icke mindre än 6 à 7 % ränta, samtidigt som riksbankens officiella växeldiskonto är $3\frac{1}{2}$ % och för privatbankerna 3 %.

Jag har givetvis, efter vad jag nu sagt, herr talman, om vad jag tänker om vissa åtgärder, som varit föremål för behandling inom bankoutskottet, intet yrkande.

Herr Kristensson i Göteborg: Herr talman! Med anledning av vad den siste ärade talaren anfört skall jag bara yttra några ord om den sista punkt han berörde.

Riksbankens åtgärd vid den senaste diskontoförändringen att återinföra ett returdiskonto å $\frac{1}{2}$ % var en extraordinär åtgärd, som var motiverad av det exceptionella penningläge, som just då var och i stort sett alltjämt är rådande. Det var icke utan skäl, som riksbanken vidtog denna åtgärd, och densamma kan om icke annat ge en ganska god erfarenhet. Vad åter frågan om riksbankens större eller mindre direkta förbindelser med allmänheten angår undrar jag, om det i dag är det rätta tillfället att diskutera den saken. Jag tror

Ang. vissa av riksbanksfullmäktige vidtagna åtgärder.
(Forts.)

Ang. vissa av
riksbanks-
fullmäktige
vidtagna åt-
gärder.
(Forts.)

att kammaren får tillfälle därtill, då en motion om inrättande av en statens affärsbank kommer före. I denna äro just dessa frågor berörda, och där föreligger det ett förslag beträffande riksbanken om återgång till tidigare förhållanden, då den hade direkta förbindelser med allmänheten.

Herr talman! Jag har givetvis intet yrkande.

Herr **Larsson** i Västerås: Herr talman! Då varken statsrevisorerna eller bankoutskottet haft någon som helst erinran att göra med anledning av de spörsmål, som herr Bäcklund framförde, kunde det kanske vara onödigt att svara något på desamma. Men då herr Bäcklund berörde reparations- och omändringsarbetena i Vänersborg, med vilka jag haft något att skaffa, skall jag be att få lämna kammaren några faktiska upplysningar rörande dessa arbeten.

Förhållandet var det, att under vintern 1926 och 1927 framfördes klagomål ifrån hyresgästerna hos riksbanken i Vänersborg, postverket och telegrafverket — för att icke nämna från riksbankens direktör på platsen — över att värmeförhållandena voro synnerligen otillfredsställande därstädes. De voro så otillfredsställande, att direktören i Vänersborg hemställde, att han måtte slippa flytta in i boställsvåningen. Härtill kom också den omständigheten, att postverket var i stort behov av ökat utrymme och att telegrafverket ville ha sina lokaler bättre placerade. En utredning verkställdes, och det visade sig, att behoven för postverket och telegrafverket skulle kunna tillfredsställas, om man företog en omändring av direktörens tjänstebostad och förminskade densamma. Det förhåller sig tyvärr så vid de flesta avdelningskontoren, att tjänstebostäderna för direktörerna äro alldeles för stort tilltagna. Nu kunde man här genom att omändra direktörsbostaden till 6 rum och kök också få bostad om 2 rum och kök åt vaktmästaren, och härigenom kunde även beredas ökat utrymme åt postverket och bättre placering av telegrafverkets lokaler.

Herr Bäcklund gjorde nu den erinran, att fullmäktige bort gå in till riksdagen med denna sak. Att så icke skedde berodde emellertid helt enkelt därpå, att de slutliga utredningarna icke blevo färdiga i så god tid, att det blev möjligt att göra detta. Anbuden på särskilt värmesystem kommo in så sent, att ärendet icke kunde föredragas inför fullmäktige förrän den 16 juni 1927, och då var det väl något för sent att tänka på att gå in till riksdagen. Att åter göra detta, innan man visste, vad kostnaderna för reparations- och omändringsarbetena skulle belöpa sig till, hade icke heller varit riktigt. Omändringsarbetena på direktörsbostaden beslutades visserligen så tidigt som i slutet av april månad, men under tiden därefter pågick utredningen beträffande införande av värmesystem m. m., och denna blev som sagt icke klar förrän in i juni. Det torde härmed vara konstaterat, att behovet av ifrågavarande omändringsarbeten var tvingande. Vidare torde även framgå, att ett avbrytande av arbetena — att sålunda låta dem vila till 1928 års riksdag — icke var ur ekonomisk synpunkt tillrådligt. Det är dessa upplysningar jag velat lämna kammaren.

Vad sedan angår den polisbevakning, som herr Bäcklund också var inne på, torde det kanske nästa år bli tillfälle resonera om den saken. Jag hoppas, att frågan kan komma att under innevarande år ordnas på ett ur riksbankens synpunkt mera tillfredsställande sätt.

Beträffande returdiskontot skall jag icke inlåta mig på de erinringar, som herr Bäcklund framställt rörande införandet av detsamma, då jag instämmer i vad herr Kristensson sagt i detta avseende.

Herr **Borggren**: Herr talman! Det kanske icke vore nödvändigt att efter de föregående talarnas anföranden belysa, vad majoriteten av utskottet tänkt uti ifrågavarande ämnen, men jag skall dock be att få yttra några ord.

Vad först beträffar reparations- och omändringsarbetena i Vänersborg vill jag nämna, att deputeraden Larsson var inkallad till utskottet för denna fråga och framlade en fullständig redogörelse härutinnan. Utskottet ansåg också de upplysningar, som då lämnades, vara fullkomligt tillfredsställande. Man menade också, att när det gäller reparationer — låt vara att den ifrågavarande utgiftsposten är rätt betydande — man bör lämna fullmäktige något så när fria händer, så att dessa icke behöva fråga riksdagen om allting. Man bör ha ett visst förtroende till fullmäktige och låta dem på eget ansvar utföra vad som behöver ske under den tid riksdagen icke är samlad. Att ifrågavarande reparationsarbeten gingo till så pass höga belopp berodde till stor del därpå, såsom deputeraden Larsson nämnde, att man icke på förhand kunde beräkna kostnaderna. Vi ansågo som sagt inom utskottet, att så nöjaktiga upplysningar lämnats oss i detta ämne, att utskottet icke hade skäl att göra någon omförmälan till riksdagen härvidlag.

Vad sedan frågan om polisbevakning beträffar, har utskottet även i denna sak fått en redogörelse, som man ansåg tillfredsställande. Det framhölls däri, att riksbanken icke hade haft några utgifter för nämnda ändamål under den gångna tiden, och att underhandlingar pågingo med Stockholms stad, vilka icke voro avslutade då redogörelsen lämnades. Vid sådant förhållande ansåg utskottet det icke finnas någon anledning att göra en omförmälan till riksdagen.

Vad den sista frågan, angående returdiskontot, beträffar, ber jag få ansluta mig till herr Bäcklund. Utskottet fann emellertid, att det icke nu var det rätta tillfället att göra någon omförmälan till riksdagen, utan att man borde låta anstå med den saken tills längre fram under riksdagens lopp. Det blir ju då tillfälle att mera ingående diskutera den frågan.

På grund av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 14, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Bankoutskottets utlåtande, nr 15, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning föredrogs nu; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna för kapitalök-

*Ang. vissa av
riksbanks-
fullmäktige
vidtagna åtgärder.*
(Forts.)

ning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslag till en telefonstationsbyggnad i Stockholm.

Punkten 6, angående anslag till en telefonstationsbyggnad i kvarteret Adlern mindre i Stockholm.

I enlighet med vad Kungl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition i avseende å telegrafverket i punkten 6 av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning: bil. 2» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1928 föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte för uppförande å tomten nr 18 i kvarteret Adlern mindre i Stockholm av en telefonstationsbyggnad för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 340,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Kvarnzelius, C. Petrus V. Nilsson, Carl A. Carlsson, Carl Johansson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Persson* i Fritorp, som ansett att utskottets hemställan, vilken de biträdde, bort grundas på annan av dem avgiven motivering.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Som kammaren behagade finna ha vid den punkt, som här är föredragen, åtta ledamöter inom utskottet avgivit reservation. Denna avser utskottets motivering; i fråga om klämman äro alla ense.

Majoriteten inom utskottet har ansett lämpligt att, då man här första gången möter den nya av Kungl. Maj:t i föl tillsatta besparingsnämnden, giva Kungl. Maj:t en liten erinran eller admonition för att den vidtagit ifrågavarande åtgärd. Det måste väl dock förebäras ganska starka skäl för att man skall kunna klandra Kungl. Maj:t på en sådan grund. Åtgärden är ju vidtagen därför, att Kungl. Maj:t ansett det behöfligt att spara på förevarande område. Utskottsmajoriteten hänvisar i sitt betänkande till statsverkspropositionen (Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 8). Det förefaller mig lämpligt, om majoriteten därvidlag även hänvisat till sidan 6, ty det är där som departementschefen anförde de skäl, som varit för honom bestämmande, då han föreslagit Kungl. Maj:t att tillsätta besparingsnämnden. Jag skall tillåta mig uppläsa ett litet brottstycke härav, då det måste vara lämpligt, att kammaren får en bild av de synpunkter, som här varit avgörande för Kungl. Maj:t. Departementschefen säger: »Vidare framhöll jag, att ett område, där missförhållanden obestriddigen insmugit sig och manade till eftertanke, vore statens byggnadsverksamhet. Det syntes icke kunna bestridas, att offentliga anläggningar ofta tilltoges efter en större måttstock, än behovet ovillkorligen krävde och med god ekonomi vore förenligt, samt att alltför höga anspråk ställdes på

utrymme och bekvämlighet, dyrbar utsmyckning och inredning. Icke nog med att byggnadskostnaderna därigenom stego till orimligt höga belopp; utgifter för underhåll samt andra kostnader, såsom för vakthållning, städning och rengöring, ökades också i motsvarande mån.»

Vi ha nog litet var här i riksdagen varit överens om, att då offentliga byggnader uppförts i vårt land dessa mycket ofta tilltagits i en omfattning och med en lyx, som kunnat avsevärt förminska utan att byggnaderna för den skull ej kunde ha fyllt sina uppgifter. Kärnpunkten i Kungl. Maj:ts förslag om en besparingsnämnd är just att åstadkomma sparsamhet i detta hänseende, och det är underbart, att riksdagen, som så ofta talar om sparsamhet, vill klandra Kungl. Maj:t i detta fall.

Utskottsmajoriteten säger nu, att nämnden försvagar ämbetsverkens ansvarskänsla. Detta är ett resonemang, som jag för min del icke kan fatta. Vidare säger majoriteten, att man genom denna åtgärd möjligen kan skapa en ny statsinstitution. Ja, men det är väl ändå riksdagen, som själv bestämmer, huruvida ett nytt ämbetsverk skall skapas eller icke. Jag tycker också, att detta argument är besynnerligt, då ju nämnden funnits endast från och med oktober förra året. Visserligen har Kungl. Maj:t icke här gått den vanliga vägen att såsom ledamöter i nämnden taga personer från riksdagen — då hade kanske det klander, som utskottet här riktat, icke kommit i fråga, utan då hade kanske nämnden ansetts ha suttit inne med den erforderliga sakkunskapen. Om ledamöternas lämplighet vill jag icke yttra mig — jag vill icke bedöma deras kvalifikationer — men principen anser jag vara så riktig och behjärtansvärd, att jag för min del, herr talman, icke varken kan eller vill vara med om att klandra Kungl. Maj:t härvidlag. Därför ber jag att få yrka bifall till den vid punkten fogade, av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då den siste ärade talaren här gjorde gällande, att statsutskottet med sitt ifrågavarande uttalande skulle ha sagt ifrån, att man icke vill vara med om sparsamhetslinjerna, är detta ett överord, som min vän herr Persson i Fritorp nog kommer att ha litet svårt att stå för, när vi hållit på en stund och resonerat om detta ämne. Eftersom herr Persson i Fritorp började med att läsa upp en del av finansministerns dikta-
men till statsrådsprotokollet skall jag be att få fortsätta och också läsa upp ett stycke. Jag tror, att detta kan vara ganska nyttigt och nödigt, för att man skall få klart för sig, huru saken ligger till. Utskottet har för sin del uttryckligen betonat, att man icke alls gått in för att klandra sparsamhetslusten utan endast anmärkt på det sätt, varigenom Kungl. Maj:t ansett, att sparsamhetskravet bör tillgodoses. Vi ha fäst oss vid vissa uttalanden i statsrådsprotokollet, vilka återfinnas, såsom herr Persson mycket riktigt nämnde, under avdelningen Utgifterna. För flera huvudtitlar gemensamma frågor å sidorna 6, 7 och 8. Det heter där på följande sätt, sedan det räknats upp en hel rad uppgifter för besparingsnämnden: »Funne nämnden, att till icke statliga anstalter och sammanslutningar lämnades bidrag av staten, vilka till följd av ändrade prisförhållanden eller dylikt numera måste anses för höga, borde spörsmålet om nya grunder för bidragens fixerande upptagas till övervägande av nämnden.» Sedan kommer det: »Ehuru besparingsnämndens arbete i allmänhet skulle vara begränsat till undersökningar, huruvida inom den nuvarande ramen av statens verksamhet åtgärder vore möjliga för nedbringande av statsutgifterna, syntes det mig ligga i sakens natur, att nämnden under sitt utredningsarbete komme att erhålla en sådan överblick över statsförvaltningen i allmänhet och en sådan inblick i åtskilliga av hithörande verksamhetsgrenar, att den borde kunna framkomma med ändamålsenliga uppslag jämväl angående omfånget av statens verksamhet i skilda hänseenden, t. ex. rörande indragning av en eller an-

Ang. anslag till en telefontationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

nan av de nuvarande anstalterna eller inrättningarna eller nedläggande av någon för verksamheten mindre betydelsefull verksamhetsgren. Frågor om utgiftsbesparingar för staten genom ändrad fördelning mellan statsverket och kommunerna av kostnaderna för uppehållande av viss verksamhet syntes däremot i detta sammanhang icke böra upptagas till skärskådande, i den mån dylika åtgärder icke kunde beräknas medföra besparingar utan allenast betyda en omflyttning av det allmänna kostnader.»

På sidan 8 heter det sedan, efter det statsrådet redogjort för vilka personer, som insatts i besparingsärenden. »Nämndens arbete har till en början varit inriktat på förberedande undersökningar rörande hospitalens ekonomi samt statens fabriksrörelse, i första hand vid telegrafverkets verkstad. Sedermera har till nämnden för skyndsamt besvarande överlämnats ett antal remisser i byggnadsfrågor, bland annat rörande omändring av vissa genom regementsindragningarna överflödiga kasernetablissemang. Ett flertal utlåtanden i dylika frågor med förslag till avsevärda besparingar ha av nämnden avgivits. Då de utredningar, som föranletts av sagda remisser, delvis varit mycket tidskrävande och även nödvändiggjort resor för närmare studerande av de ifrågavarande byggnadsprojekten, hava nämnda förberedande undersökningar tillsvidare i huvudsak skjutits åsido.»

Nämndens huvuduppgift, sådan vi fattat den i statsutskottets fjärde avdelning, då vi läst detta diktamen till statsrådsprotokollet, har nu skjutits åt sidan på grund av att nämnden haft att granska olika byggnadsplaner, som framlagts av vederbörande myndigheter. nämligen dels — åtminstone i något fall — från affärsverken, dels också från andra verk. Vi ha då verkligen trott, att det skulle vara på sin plats att utsäga, att man borde vänta litet, innan man ginge vidare fram på den inslagna vägen. Riksdagen gick ju för några år sedan med på en omorganisation av byggnadsstyrelsen, som just avsåg att åstadkomma en bättre överblick av byggnadsfrågorna än tidigare varit möjlig. Därtill kom, att det verk, som hittills åtminstone, så vitt vi kunnat finna, fått sina förslag prövade av denna besparingsnämnd, måste sägas sitta inne med minst lika stor sakkunskap på ifrågavarande område, som de tre männen i besparingsnämnden kunna prestera och kanske litet till. Jag har den allra största respekt för personerna i fråga, det vill jag uttryckligen här ha sagt ifrån, men jag kan icke inse, att det för män, vilkas tid — det gäller åtminstone två av dem och antagligen också den tredje — är till den grad belastad med arbetsuppgifter, skulle vara möjligt att under loppet av en kort tid hinna med att granska myndigheternas förslag och att själva komma fram med ändringsförslag, som äro så genomarbetade och genomtänkta, att de stå sig inför verkligheten. Det är det, som vi tillåtit oss betvivla, och det är det, som jag tillåter mig betvivla än i dag.

Dessutom kan jag icke underlåta att uttala en liten känsla av ovisshet, som jag har införd det problem, som uppställer sig alldeles framför mig: hur kan det vara möjligt för Kungl. Maj:t att taga chefen för ett av de mest svårskötta ämbetsverken här i landet till en sådan här uppgift och samtidigt, så vitt jag förstår, ganska effektivt försvaga ledningen för det verk, som är det egentliga besparingsverket, det egentliga revisionsverket. Han må ha aldrig så oerhörda krafter och aldrig så oerhörd arbetsförmåga — vilket jag för min del erkänner att han har — det kan dock icke vara möjligt att sköta bägge sakerna på ett sådant sätt, att det ur statens synpunkt kan vara tillfredsställande. Det kan inte vara möjligt, utan det måste bli på det sättet, att någondera av uppgifterna får lämnas åt underordnade i större eller mindre utsträckning.

Sedan ha vi trott oss finna, att den här nämnden också nödgas, tack vare förhållandenas makt, att ibland taga sina ärenden något lättvindigt. Det har

kommit till vår kännedom, att besparingsnämnden kan skriva ungefär som det höll på att hända en gång i statsutskottet för några år sedan. Det var på den tiden, då jag nyligen kommit in i utskottet. Vi hade då på tredje avdelningen en ordförande, som var van vid att smått egenmäktigt besluta. Han hade en gång varit och tittat på ett ifrågasatt bygge här i staden, och sedan hade han med sekreterarens hjälp skrivit ett utlåtande, som innehöll att: utskottet, som tagit de föreslagna byggnaderna — exteriören av byggnaderna, stod det visst också i något sammanhang — i betraktande finner etc. Han hade varit ensam och tittat på det, och sedan ville han, att de övriga 23 utskottsledamöterna skulle ställa sig solidariska med honom och säga, att så och så är det! Nåväl, den gången fick denne för övrigt mycket försiktiga och högt aktade ledamot av statsutskottet icke sin vilja fram. Det har kommit till vår kännedom, att besparingsnämnden på grund av arbetets stora omfattning måste förfara på samma sätt. Besparingsnämnden har skickat en man — jag vet inte vilken av herrarna, som rest — och denne har gått och sett på åtskilliga ting, och sedan har han kommit igen och sagt: så här tycker jag det skall vara. Sedan har besparingsnämnden sagt: Vi föreslå Kungl. Maj:t, att de och de inskränkningarna skola göras. Ja, mina damer och herrar, ni få verkligen ursäkta att det icke är möjligt för folk, som varit med om åtskilligt i livet — och det måste sägas, att det ha dock de flesta av statsutskottsgubbarna varit — att finna en sådan granskning tillfredsställande, och vi tro icke de resultat, man vill vinna, äro möjliga effektuera på sådana vägar, som man här tänkt sig. Jag skall bedja få framhålla, att det är bäst att vänta med att bedöma resultatet av besparingsnämndens arbete, i kronor uttryckt. Man har på en eller annan punkt hemställt, att den föreslagna utgiftssumman skall skäras ned med så och så många hundra tusen kronor, men det kan hända — herr statsråd och chef för finansdepartementet! — att det inte blir tio öres besparing av ett sådant våldsamt besparingsförslag. Sådant har hänt förr, och jag tror, att det är bättre att i fortsättningen liksom hittills lita på att ämbetsverken göra sin skyldighet. Kungl. Maj:t har möjlighet att se till att ämbetsverken göra sin största möjliga nit iakttaga rikets sannskyldiga nytta, men vi skola icke tillskapa en ny särskild institution över eller likställd med Kungl. Maj:t. Jag tror icke vi äro betjänta med institutioner, som icke sköta, vad de skola, utan ge sig in på uppgifter, som de, all sin sakkunskap till trots, icke kunna behärska på samma sätt som de sakkunniga myndigheterna. Det har också varit vår synpunkt i statsutskottet, och, om någon vill säga, att det är en reprimand, så vill jag säga, att detta slags reprimander icke få tagas för annat än vad de äro, nämligen ett litet pekfinger: fortsätt icke på den vägen, ty det kommer icke att medföra åsyftat resultat! Det är icke nyttigt. Vi ha gjort så under olika regeringar många gånger och jag kan icke se, varför vi skulle draga oss för att säga vad vi tänka i detta fall.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Jag har knappast anledning att bemöta den uppfattning, som gjort sig gällande i statsutskottets ärade vice ordförandes anförande. Ehuru jag har begiärt ordet för att något kritisera utskottets uttalande, och ehuru jag antog, att statsutskottets vice ordförande skulle försvara detta uttalande, så har jag nämligen funnit, att så ingalunda blev fallet. Under det att utskottet uttalat sin uppskattning av besparingsnämndens arbete även beträffande byggnadsfrågor, så utgjorde denne ärade talares inlägg ett bestämt underskattande av detta arbete. Jag skall därför i fortsättningen tillåta mig att mera ägna mig åt statsutskottet än åt talaren.

Om man läser utskottets uttalande efter ordalydelsen, som ju sig bör, så

Ang. anslag till en telefontationsbyggnad i Stockholm.
(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

avser detsamma att giva uttryck för en farhåga, att besparingsnämndens verksamhet under vissa förutsättningar, vartill jag skall återkomma, skulle kunna hos övriga myndigheter leda till ett försvagande av känslan av ansvar för tillgodoseende av »kraven på sparsamhet och praktisk ändamålsenlighet», då dylika byggnadsfrågor förekomma till behandling av dessa ämbetsmyndigheter. Såvitt jag kan förstå innebär denna farhåga ett oberättigat misstroende mot ämbetsverken och särskilt då mot byggnadsstyrelsen, som enligt sin instruktion har att utöva inseendet över statens byggnadsväsende och bland annat har att granska och, där så erfordras, föreslå ändringar i ritnings- och byggnadsförslag, som komma från annat håll. Visserligen är jag övertygad om att utskottet icke velat antyda, att byggnadsstyrelsen skulle *avsiktligt* underlåta att fullgöra denna sin ämbetsplikt, vilken givetvis omfattar icke bara byggnadernas skönhetsvärde, komfort och dylikt utan också vad utskottet kallar för kraven på sparsamhet och praktisk ändamålsenlighet. Men även om, som jag förmodar, utskottets farhåga bara avser, att byggnadsstyrelsen skulle *omedvetet* underlåta att beakta dessa krav: att besparingsnämndens verksamhet skulle på ett så ofördelaktigt sätt inverka på byggnadsstyrelsens psyke, så synes det mig vara ett oberättigat misstroende. Dessutom förefaller den vara ganska verklighetsfrämmande. Det skulle ju betyda, att en styrelse, därför att den möjligen kan vänta sig en efterföljande kritik, eller låt oss kalla det för »granskning», skulle känna sitt ansvar mindre med avseende å just det, som man väntar sig skola bli föremål för kritik och granskning. Med samma skäl skulle man kunna säga, att ansvarskänslan hos en bolagsstyrelse försvagas, därför att det finns bolagsrevisorer, hos ämbetsverken därför att det finns statsrevisorer och hos regeringen därför att det finns konstitutionsutskott. Det synes mig ändå vara mera mänskligt, från psykologisk synpunkt mera sannolikt, att effekten blir den alldeles motsatta, om det överhuvud taget blir någon effekt. Och jag anser mig skyldig att vid detta tillfälle giva byggnadsstyrelsen det erkännandet, att styrelsen, sedan besparingsnämnden börjat i viss omfattning befatta sig med byggnadsfrågor, visat sig mera benägen än tidigare att taga kostnadsbesparande initiativ, även om därmed i något hänseende minskas på förnämliga byggnadstekniska och arkitektoniska egenskaper hos byggnaderna. Jag tror alltså, att farhågan är obefogad, även om de av utskottet angivna förutsättningarna skulle föreligga.

Men enligt min mening är icke ens det förhållandet. Det är icke så, att besparingsnämnden är avsedd att bilda en »vid sidan av övriga myndigheter» inrättad statsinstitution. Det är icke så, att den är avsedd att vara eller tenderar till att bli »mera bestående». Ingen vill väl förneka, att vederbörande departementschef och regeringen ha skyldighet att även beträffande byggnadsförslag granska detaljerna och därvid skjuta i förgrunden allmänna ekonomiska synpunkter och särskilt den synpunkten, att det bästa alltför ofta är den största fienden till det goda. Det är på detta *efterföljande* stadium av granskning, som regeringen i sitt ganska brådskande arbete före statsverkspropositionens utarbetande vågat anlita hjälp av besparingsnämnden. Besparingsnämnden har sålunda icke fått någon allmän befogenhet att granska. Den granskar på ett senare stadium än de olika myndigheterna, och den har granskat endast efter särskild remiss från Kungl. Maj:t.

Talet om att det är fara för att nämnden skall bli mera permanent synes mig synnerligen egendomligt. När ha herrarna hört talas om att en kommitté, som arbetat några få månader, beskylls för att tendera till att bli permanent? Jag frestas fråga: vill utskottet lägga denna speciella måttstock på besparingsnämnden, därför att den efter en kort tids arbete har föreslagit avsevärda utgiftsminskningar, under det att tyvärr kommittéer i allmänhet efter mångårig verksamhet lämna blott det spåret efter sig: ökade utgifter?

Jag måste göra gällande, att varken den uttalade farhågan i och för sig är befogad eller att de angivna förutsättningarna äro befintliga.

Emellertid har utskottet inledningsvis konstaterat ett faktum, utan att jag förstår syftet därmed. Jag förstår mycket väl vad herr Anderson i Råstock avser med sina från utskottets avvikande uttalanden, men med den uppskattning av besparingsnämndens verksamhet, som utskottet har sagt sig hysa, begriper jag icke syftningen med konstaterandet, att »de utredningar, som föranletts av dessa till nämnden avlämnade byggnadsfrågor, hava, enligt vad i statsverkspropositionen upplyses, visat sig mycket tidskrävande, vadan nämndens övriga arbete härigenom tillsvidare i huvudsak måst undanskjutas».

Jag senterar den artighet, som visats mig både av utskottet och i all synnerhet av den siste ärade talaren, då han uppläste långa stycken av vad jag anfört till statsrådsprotokollet. Men då han sade, att regeringen och därmed även jag avvikit från de uttalanden, som gjorts, så tillåter jag mig ha den uppfattningen, att jag har större förutsättningar att känna till vad jag har sagt och menat än herr Anderson i Råstock. Detta i förbigående. Emellertid betyder utskottets uttalande, dess berörda konstaterande, att utskottet menar, att detta »övriga arbete» har varit av särskilt brådskande natur, i det föreliggande läget av så brådskande natur, att *antingen* dessa byggnadsfrågor, som kommit upp och som enligt regeringens uppfattning krävt en snar lösning, skulle ha skjutits över till en kommande riksdag för att, sedan sagda övriga arbete utförts, göras till föremål för besparingsgranskning, *eller* dessa frågor skulle utan en sådan granskning ha överlämnats till prövning av denna riksdag. I bäggedera fallen tillåter jag mig göra en bestämd gensaga. Det förra skulle ju ha varit att skjuta undan frågor, som icke utan våda kunde uppskjutas, och det senare att åsidosätta ett tillfälle till besparingar, som icke borde åsidosättas.

Jag har funnit detta senare så mycket mindre försvarligt, som vi väl alla veta vad den förste ärade talaren i dag berörde, nämligen att det allmänt talas om och klagas över att våra offentliga byggnader, såväl de statliga som de kommunala, på grund av de statliga myndigheternas krav, ställa sig alltför dyra. Jag skulle vilja tro, att man även inom landstingen har den uppfattningen. Jag undrar, hur många gånger min gamle kamrat i landstingsförbundets styrelse, landstingsordföranden, herr Anderson i Råstock varit med om att tillsammans med mig inom denna styrelse uttala stora bekymmer över detta. När i höstas besparingsnämnden tillkallades, ansåg jag det därför vara naturligt, att bland dessa uppgifter angiva granskning i vissa fall av omfattande byggnadsföretag. Jag har till statsrådsyttrandet sagt detta, vilket här upplästs och som jag därför icke närmare skall beröra. Strax efter fogade det sig så, att osedvanligt många och stora byggnadsfrågor befunno sig i det läget, att man icke gärna kunde komma ifrån att lägga fram dem för riksdagen. Jag ansåg då som min oavvisliga plikt, med dessa utgångspunkter, att yrka på att vid granskningen inom departementen av en del av dem anlätades den granskningshjälp, som stod till buds i besparingsnämnden. Så har skett, utan att frågorna förhalats, så att framställningar icke kunnat göras till riksdagen. Och det har skett, det vågar jag påstå, med, såvitt man hittills kan bedöma, större framgång än jag och mina kolleger vågat hoppas på. Jag skall icke trötta herrarna med en exposé av besparingsnämndens verksamhet, men några fakta kan jag kanske få nämna. Inom en tidrymd av ungefär 3 månader — från slutet av oktober till slutet av januari — ha till besparingsnämnden av Kungl. Maj:t remitterats och av besparingsnämnden besvarats 12 remisser i byggnadsfrågor. Remisstiden har varit kort tillmätt. Därför har besparingsnämnden i ett och annat fall givetvis icke kunnat så noga granska vad som föreslagits, som önskligt varit. Oftast har granskningstiden inskränkt sig till 2 å 3 veckor. Ibland har det varit kortare tid. Endast i två fall har

Ang. anslag till en telefonstationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

det varit längre tid än en månad. Trots den korta tid, som sålunda stått till förfogande för granskningen ha, det vågar jag i motsats till herr Anderson i Råstock påstå, väl grundade uppslag till besparingar såväl i fråga om anläggningen som i fråga om driftskostnaden kommit från denna besparingsnämnd. I 9 av de 12 fallen har ifrågasatts en anläggningskostnadsbesparing av tillhopa över 2 1/2 miljoner kronor. Därjämte ha två byggnadsförslag helt avstyrkts, och beträffande ett ha ifrågasatts vissa undersökningar och ändringar, vars ekonomiska räckvidd ännu icke är fixerad. Men därjämte har besparingsnämnden förordat vissa omläggningar, som äro ägnade att avsevärt minska de årliga driftskostnaderna, vilka tyvärr alltför ofta föga beaktas av dem, som ha att besluta om byggande. Särskilt har beträffande vårdanstalterna, som ligga oss alla varmt om hjärtat, framför allt med hänsyn till att behovet av sådana ännu är långt ifrån fyllt, föreslagits ett bättre utnyttjande av utrymmet, så att inom den *minskade* kostnadsramen kan erhållas ett större antal vårdplatser än som skulle kunna erhållas inom den *större* kostnadsramen. Trots detta har besparingsnämnden icke alldeles behövt åsidosätta eller skjuta undan sitt övriga arbete. Den har beträffande vissa förhållanden, som inverka på nuvarande hospitalsdriftskostnader, föreslagit något, som redan i årets statsverksproposition betyder en minskning av 140,000 kronor, en siffra som kommer att stegras, allteftersom sinnessjukvårdanstalterna bli flera.

För att något belysa huru besvärligt det ibland kan vara att åstadkomma besparingar, skall jag i detta sammanhang tillåta mig att säga några ord rörande frågan om omläggning av värmeledningen och elektriska anläggningen i Nationalmuseum. År 1925 på hösten ifrågasatte vederbörande verk, att för ändamålet skulle begäras av riksdagen 610,000 kronor. Kungl. Maj:t sade nej. Åskandet kom med oförändrat belopp tillbaka hösten 1926. Ecklesiastikministern och jag voro ense om att denna kostnad syntes oskäligt hög, och ärendet blev återförvisat till byggnadsstyrelsen med uppdrag bl. a. att söka åstadkomma besparingar. I höstas kom ärendet åter tillbaka under uppgift från byggnadsstyrelsen, att det icke ginge att ernå lägre kostnadsiffra än 610,000 kronor. Efter verkställande av vissa undersökningar och sedan besparingsnämnden yttrat sig, har vederbörande departementschef nu ansett sig kunna begränsa det anslagskrav, som det är fråga om, utan att därför ändamålet blir mindre väl tillgodosett, till 389,600 kronor! Man har med andra ord kommit ned med 40 % av det ursprungligen begärda anslaget.

Nu invänder herr Anderson i Råstock: ja, herregud, vad som föreslås är ingenting värt, därför att det finns ingen sakkunskap hos nämnden och därför att det hela tages så lättvindigt! Herr Anderson i Råstock förbiser till en början, att denna nämnd har till sitt förfogande sakkunnig hjälp och vidare att uppslagen sedermera i allmänhet underställas byggnadsstyrelsen. Styrelsen får alltså tillfälle att yttra sig om dessa. Tror för övrigt herr Anderson i Råstock, att det ges så ofantligt lång tid för *departementschefen* att bedöma sådana frågor och att det inom departementen finnes så stor sakkunskap, att man på den korta tid, som står till förfogande, kan åstadkomma ett tillfredsställande bedömande av dylika byggnadsfrågor? Besitter *statsutskottet*, som ganska hastigt skall avge yttranden om massor av viktiga byggnadsfrågor, en sådan sakkunskap, att icke även utskottet har behov av hjälp vid sin granskning?

Det kan väl icke förnekas, att om vad utskottet här uttalar skulle betyda ett halvt fördömande av den arbetsordning, som hittills tillämpats, besparingsarbetet skulle få en rätt allvarlig stöt. Herr Anderson i Råstock sade nu, att man borde vänta med sitt omdöme och se vad besparingsnämnden kunde åstadkomma. Ja, jag skulle önska, att statsutskottet gjort detta, *om* överhuvud taget utskottet — vilket jag icke är säker på — nu fällt något omdöme om näm-

dens arbetsprestation. Hade det icke varit riktigare att vänta tills utskottet behandlat alla dessa byggnadsfrågor eller åtminstone flertalet av dem och då fått tillfälle att närmare taga del av besparingsnämndens åtgöranden? I stället har uttalandet skett redan efter den första av de byggnadsfrågor, som efter utskottsbehandlingen ligga på riksdagens bord, och märk väl i ett ämne, där man icke från utskottets sida satt i fråga, att besparingsnämnden visat vare sig överdriven sparsamhet eller för liten sparsamhet.

Det vore beklagligt, säger jag, om utskottsuttalandet vore ett tecken till mistro mot besparingsarbetet, så mycket mera beklagligt, som det kommer från ett utskott, som har grundlagsenlig plikt att vid prövning av statsverkets behov föreslå besparingar och indragningar. Det vore beklagligt därför, att den form av besparingsarbete, som man senast sökt tillämpa, så till vida är neutral, att man ju icke velat inrikta sig på kritik — annat än i undantagsfall — av själva de *ändamål*, som statsmakterna en gång tagit sig an och som ligga många av oss varmt om hjärtat. Just för den skull torde man hava större möjligheter att genomdriva besparingar, än vad som varit händelsen med alla tidigare, ofta långvariga besparingsutredningar. Jag vågar tro, att utskottet icke haft denna avsikt att i viss mån underkänna ifrågavarande besparingsarbete. Med dessa utgångspunkter, herr talman, kommer jag att, även om riksdagen gör uttalandet till sitt, så länge jag är kvar i den befattning jag nu innehar, söka fullfölja besparingsarbetet bland annat efter de linjer, som redan utstakats för besparingsnämnden. Men mera bekymmersamt är, att denna nämnd, som med osedvanlig arbetsglädje ägnat sig åt sin vanskliga uppgift, nu särskilt efter herr Andersons i Råstock personliga fördömande av såväl nämndens sammansättning som dess arbetsform kunde för sin del komma att taga utskottets uttalande såsom en underskattning och för den skull kanske komme att misströsta om stöd i sitt arbete från det håll, där nämnden givetvis främst väntat sig ett sådant stöd. Då under sådana förhållanden ett uttalande i enlighet med utskottets förslag skulle komma att försvaga nämndens arbetslust och initiativkraft, vågar jag, herr talman, hemställa till kammaren att *icke* ansluta sig till detta uttalande utan till reservationen.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Vad herr statsrådet har anfört till förmån för besparingsnämnden och dess verksamhet har icke på en enda punkt kunnat rubba mig i det omdöme, som jag kommit till under behandlingen av denna sak i statsutskottet. Jag anser mig kunna och böra här inför kammaren omtala, att den man, som tagit initiativet till ifrågavarande uttalande, är av den läggningen — det torde nog samtliga kunna vitsorda — att han icke förhastar sig i första taget. Han har vidare en stor erfarenhet både från långvarigt allmänt arbete, såväl inom riksdagen som i Kungl. Maj:ts regering, fastän icke den nu sittande. Han har t. o. m. större erfarenhet som finansminister än den nuvarande finansministern. Hans stämna får nu icke göra sig gällande i debatterna längre, sedan han blivit utsedd till talman i första kammaren: det var herr Vennersten, som tog upp detta ärende och ansåg, att utskottet borde göra ett sådant uttalande.

Herr Vennersten såg denna fråga, liksom jag för min del gjort det, icke på det sättet, att man här vill komma till livs sparsamhetssträvandena, utan han såg den uteslutande ur rent principiella och konstitutionella synpunkter. Vi antaga t. ex., att en verkstyrelse — telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen eller någon annan — med den sakkunskap, som är representerad i verket, gör upp ett förslag till byggnader. Detta förslag remitteras till byggnadsstyrelsen, vilken för ett par år sedan omorganiserades just med hänsyn till de synpunkter, som här gjorts gällande i besparingssyfte. Sedan borde väl ärendet, då dessa två sakkunniga styrelser yttrat sig — och det kanske blivit åter-

Ang. anslag till en telefontationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.
(Forts.)

remiss till den första på grund av erinringar från byggnadsstyrelsen — kunna vara färdigt att bedömas ur de allmänna ekonomiska synpunkter, som naturligtvis måste läggas på varje fråga från Kungl. Maj:t:s och riksdagens sida. Vad gör då regeringen i stället? Jo, regeringen skjuter ifrån sig ansvaret på en oansvarig nämnd och sticker den emellan sig och riksdagen. Och hur går denna nämnd till väga? Ja, vi hörde av herr finansministern, att den på otroligt kort tid, några månader, haft att handlägga en hel mängd remisser i stora byggnadsfrågor. Det går till så, att en eller två av herrarna i nämnden resa och titta på en byggnad några timmar, och sedan skriver man några allmänna fraser och föreslår en besparing av 40,000, 30,000 eller 20,000 kronor utan att närmare angiva hur man tänker sig saken. Jag tror i likhet med utskottets vice ordförande, att vi böra vänta och se på resultatet, så att vi få höra vad sakkunskapen har att säga om detta slags besparingar. Det är icke alls säkert, att det blir någon besparing annat än på papperet. Först sedan byggnaderna satts i verket kan man rätteligen bedöma, huruvida besparingen var ändamålsenlig eller ej.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som statsutskottet för sin del avgivit sitt yttrande. Vi ha icke ansett det vara lämpligt och riktigt, att det principiellt skjutes in en ny institution mellan Kungl. Maj:t och riksdagen. Det blir tårta på tårta och tårta på tårta flera gånger om, innan saken slutligen kommer till Kungl. Maj:t och riksdagen för anläggande av de allmänna ekonomiska synpunkterna. Och hos Kungl. Maj:t och riksdagen bör väl sparsamhetsintresset komma fram, om det icke kommit fram tidigare. Om Kungl. Maj:t icke har förtroende för byggnadsstyrelsen i dess nuvarande arbetsform, bör väl Kungl. Maj:t kunna ge byggnadsstyrelsen direktiv för hur den skall leda byggnadsprogrammet och hur den skall betrakta dessa saker. Det förefaller mig, som om den regering, som gick till sitt arbete med den stolta devisen att »leda den politiska utvecklingen i landet», borde ha så mycket kurage, att den kunde ge ämbetsmyndigheterna de direktiv i besparingssyfte, som måhända kunna befinnas vara erforderliga. Men det är icke rätta vägen att tillsätta en nämnd med ett par tre personer, av vilka en och annan, som det sades i utskottet, »knappast sett en spik förut», för att vara sakkunnig över de myndigheter, som ha både plikt och ansvar att här framkomma med förslag. Det är icke för att komma åt sparsamheten, som utskottet gjort sitt uttalande, utan därför att man har den uppfattningen, att som besparingsnämndens arbete nu är ordnat man kan tillämpa Dickens ord: »Ni är en humbug, Sir.»

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! De medborgare i detta land, som något följa med riksdagens verksamhet och söka sätta sig in i vår s. k. parlamentarism, ha nog synnerligen svårt att fatta vad som sker i olika lägen. Och sannerligen ha vi riksdagsmän också — vi vanliga slätstrukna — en rätt stor svårighet i ty fall. Det är blott tre dagar sedan riksdagen fick behandla ett förslag, där Kungl. Maj:t hade stödet av en synnerligen stark och kompakt majoritet i båda kamrarna. I dag återigen föreligger en fråga, där Kungl. Maj:t — åtminstone om man skall döma av röstfördelningen inom statsutskottet — icke kan vänta något starkt stöd av riksdagen. Och ändå förhåller det sig så, som herr statsrådet nämnde, att det här ytterst gäller en sak, som alla partier åtminstone nu om några månader så varmt bekänna sig till, nämligen sparsamhet. Det är synnerligen märkvärdigt, hur det politiska spelet skötes i vårt land. Om en person skulle fråga, när en regering har att säkert påräkna riksdagens stöd, så undrar jag, om man kan svara

annat än att ett sådant stöd icke med säkerhet lämnas utom när regeringen är ute och socialiserar en smula.

Det förvånade mig verkligen, när jag fick trycket mig tillsänt från fjärde avdelningen och läste förslaget till uttalande i motiveringen, att man hade avfyrat en så stark salva gentemot besparingsnämnden. Men när jag läst igenom utlåtandet litet noggrannare och sett närmare på saken, så förstod jag, att det icke alls var besparingsnämnden det gällde utan direkt Kungl. Maj:t. Och då förstod jag naturligtvis, att man måste taga till en stark salva; även om det var löst krut, så fick det åtminstone smälla bra.

Givet är väl nu åtminstone, att man icke kan fränkänna Kungl. Maj:t viljan att göra besparingar. Man kan naturligtvis diskutera om vad Kungl. Maj:t föreslagit är det bästa sättet som tänkas kan — man kan diskutera överhuvud taget allt — men att viljan finns kan man väl aldrig komma ifrån. I så fall har jag för min del synnerligen svårt att bryta staven över yttringen av en sådan sparsamhetsvilja.

Man har nu talat om att besparingsnämnden komme att stå över Kungl. Maj:t, och herr Kristensson sade nyss, att man finge vänta och se, om det bleve något vidare just med de besparingar som man föreslagit. Ja, jag tycker sannerligen jag också, att man borde vänta och se hur det utvecklar sig i det hänseendet. Det var märkvärdigt vad man fort blev på det klara med att besparingsnämnden borde hålla fingrarna från byggnadsfrågorna. Man bör ju betänka, att nämnden tillsattes så sent som den 27 september i fjol — det är ju endast fyra månader sedan dess. Om det varit en kommitté av den gamla sorten, skulle den givetvis ha suttit i fyra år — eljest vore det ingenting med densamma — men om man nu kommit så långt, att en kommitté kan arbeta litet fortare, tycker jag icke, att det skadar.

Nu har man också varit inne på det spörsmålet, huruvida besparingsnämnden är så vidare sakkunnig på detta område eller icke. Ja, i det avseendet vill jag gentemot statsutskottets vice ordförande invända, att ehuru jag icke är det minsta sakkunnig som byggnadsman — jag har icke studerat vare sig arkitektur eller inlätit mig på någon större byggnadsverksamhet — så hindrar det mig ändå icke att, när jag kommer och ser på allmänna byggnader, såsom lekman utan den minsta tvekan fälla ett omdöme om huruvida det förekommit slöseri vid byggnadsarbetets utförande eller icke. Sådant kan man mycket lätt märka utan att vara särskilt fackman på detta område, åtminstone beträffande arkitekturen.

Herrarna ha sedan talat särskilt om byggnadsstyrelsens åligganden härvidlag. Ja, herr statsrådet gick närmare in på den saken och visade, att vad herrarna sade var rätt ologiskt, men detta skall jag icke fästa mig vid. Då gör man sig den frågan: när uppstod egentligen den här kolartron, att byggnadsstyrelsen var en exponent även för sparsamheten — jag bortser nu alldeles från styrelsens oomtvistade sakkunskap på arkitekturens område? Jag har suttit i statsutskottet i sju år, men den tanken var då tämligen nymodig för mig, ty inte kan man väl säga, att det egentligen ligger för en arkitekt att hålla sig på sparsamhetslinjen. Nej, han vill göra arkitektoniska mästerverk, om han kan, men det kostar pengar, många pengar. Men när det gäller att spara och se till huru långt man har råd att sträcka sig och överhuvud vill gå, då tror jag icke arkitekten är den lämplige mannen. I fråga om detaljer åter och hur det skall inrättas, har arkitekten givetvis större förutsättningar att lyckas än vi andra, och där må han gärna råda, det är ingen fara med det.

Här föreligger också en annan synpunkt, och i fråga om den medger jag, att herrarna i utskottsmajoriteten varit konsekventa, vilket man knappast kan säga om Kungl. Maj:t. När vi gingo att besluta i saken i onsdags, ja, då

Ang. anslag till en telefontationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

gingo herrarna gladeligen med trots att någon utredning icke förelåg eller egentligen något yttrande avgivits i frågan. Det förefaller också, som om herrarna tycka, att det kunde bli för mycket utredning härvidlag; men när vi i onsdags hade att behandla den fråga, som då var före, fanns det egentligen ingen annan utredning än från Kungl. Maj:t självt. Kungl. Maj:t tycker emellertid nu i dag, att det icke skadar att uppgöra planerna så grundligt som möjligt, och jag får verkligen säga, att jag är ytterst tacksam, när Kungl. Maj:t låter utreda ärendena så omsorgsfullt som möjligt, innan de framläggas för riksdagen. Hellre höra en för mycket än en för litet, det skadar aldrig, och jag kommer alltid att under den, kanske korta, tid jag tillhör riksdagen stå fast vid den ståndpunkten, att ett ärende kan nästan aldrig bli för grundligt behandlat, när det gäller att definitivt besluta och taga ställning till detsamma. Att här uttala klander över att ett ärende blivit grundligt förberett eller att hysa fruktan för att man skall få ärendena alltför grundligt behandlade, det kan jag icke vara med om.

Det totalintryck, jag fått av den här motiveringen och ännu mer av den, som i första hand förelades från fjärde avdelningen och som var betydligt mera påbredd och pepprad och skarp i smaken än den nu föreliggande, det totalintrycket är det, att om vi hade här i landet ett dagordningsinstitut och kunde uttala förtroende- eller misstroendevotum mot en regering, så tycker jag att denna motivering är lagd så, att den skulle passa utmärkt till grundval för ett misstroendevotum. Motiveringen gäller däremot icke om den punkt, om vilken herr statsrådet sade, att det icke rådde någon meningsskiljaktighet. Hela denna motivering verkar med ett ord sagt som ett utpräglat verklighetssinne, tycker jag, att man på varje punkt bör tala om vad punkten gäller och icke släpa med en överflödsartikel. Emellertid är det ju så, att om en person en gång bildat sig en mening och börjat driva denna, så vill han icke gärna giva tappt. Det felet har jag kanske i likhet med statsutskottets ärade vice ordförande. Men jag tycker ändå, att när man så allvarligt kritiserat, så borde det gälla något mera handgripligt, ty vill man gå riktigt till botten med detta, så skall man utan tvivel finna, att denna motivering innebär en kritik av Kungl. Maj:ts egna åtgärder, och den kritiken hade jag alltid trott att konstitutionsutskottet skulle sköta, men icke. åtminstone icke i första hand, statsutskottet.

Jag har sett denna fråga från alla synpunkter som det varit mig möjligt, men det är mig platt omöjligt att kunna förena mig med statsutskottets majoritet. Nå, det händer mig ganska ofta, men denna gång har det varit ännu orimligare än det varit förut, och därför är det utan minsta tvekan, som jag nu ber att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Herr Hage: Herr talman! Jag har en särskild anledning att begära ordet i denna fråga. Saken är nämligen den, att jag för några år sedan väckte en motion i ett ämne, som har vissa beröringspunkter med detta. Jag hade där tagit fasta på den stora byggnadsverksamhet, som staten i allmänhet bedriver, och särskilt på den byggnadsstandard, som staten pressar på landstingen vid byggande av sjukvårdsanstalter. Jag begärde i denna motion en utredning angående detta spörsmål, men motionen avslogs. Nu har saken på sätt och vis kommit tillbaka i denna form, d. v. s. så, att regeringen har åstadkommit ett slags överrevision av de byggnadsplaner, som framläggas från en del ämbetsverk. Jag skall be att med anledning därav få säga ett par ord.

Till en början vill jag då påstå, att det finnes väl ingen i denna kammare, som skulle vilja sätta på etiketten *partifråga* på denna sak, som givetvis må-

ste betraktas såsom en ren lämplighetsfråga. Man kan ju ha olika meningar om en sak, beroende på vad man gjort för erfarenheter, eller av andra skäl. Vad denna sak beträffar, är det ju betecknande, att en socialdemokratisk partivän till mig, herr Johansson i Hälsingborg, är med bland reservanterna.

För min del måste jag säga det, att den som suttit i många år i ett landsting och deltagit i arbetet inom förvaltningsutskottet — själv har jag suttit i nämnda institutioner sedan 1910 och kämpat med myndigheterna både när det gäller byggnadsutrymme och luftkub och om det skall vara dyra eller mindre dyra anordningar — den som varit med om detta, säger jag, den har småningom fått en viss allmän inriktning, en viss allmän åskådning i dessa frågor, och han har fått ett intryck av att här finnes eller har åtminstone funnits på en del ämbetsmannahåll en viss halsstarrig oböjlighet, som gör att man ej vill gå tillmötes även mycket rimliga krav på en nedpressning av byggnadsstandard, som framföras på detta område. Det är här många gånger precis som om man satte en ära i att opponera sig och hålla på sitt, sedan man en gång framlagt ett förslag. Från *den* utgångspunkten måste jag alldeles bestämt säga, att jag finner denna åtgärd av regeringen att söka åstadkomma en överrevision av ämbetsverkens förslag, när det gäller byggnadsfrågor, synnerligen välbetänt. Det finnes naturligtvis många andra regeringsåtgärder, som jag icke kan gilla, men speciellt *denna* åtgärd vill jag från mina utgångspunkter hälsa med den största tillfredsställelse. Det är visserligen sant, att man inom den byråkratiska världen kanske betraktar denna anordning som ett oting. Jag är själv tjänsteman, men jag hatar och har i alla tider hatat byråkrati, och jag kommer alltid att motarbeta en byråkratisk åskådning. Jag måste alltså säga, att själva *tendensen* i dessa åtgöranden kan jag icke annat än gilla. Däremot kan jag naturligtvis icke yttra mig om kompetensen hos de män, som sitta i denna nämnd, ty därom äger jag ingen kunskap. Men vad själva *tendensen* beträffar kan jag som sagt icke annat än uttala min anslutning till regeringens åtgöranden, och från dessa utgångspunkter ber jag alltså, herr talman, att för min del få yrka bifall till reservationen.

Herr Rydén: Herr talman! Jag hade hoppats, att denna debatt icke skulle behöva röra sig med detaljer, med frågor om besparingsnämndens kompetens och sådant, ty det är alltid vanskligt att yttra sig i sådana saker i en stor offentlig församling. Men jag kunde icke underlåta att begära ordet, då herr statsrådet såsom ett belysande exempel på både regeringens och besparingsnämndens synnerliga förträfflighet och förtjänstfulla arbete gick in på en anslagsfråga, som berör den huvudtitel, vilken jag och några andra av statsutskottets ledamöter haft att under de senaste veckorna mera ingående penetrera.

Jag syftar här på frågan om värmeledningen i nationalmuseum. Det är så, att den avdelning av statsutskottet, som sysslat med denna sak, kommit till en helt annan uppfattning om värdet och vederhäftigheten av vad som på den punkten är åtgjort, än vad herr statsrådet, utan tillräcklig kontakt med sin kollega herr ecklesiastikministern, fått eller kunnat få. För det första förhåller det sig så med denna berömda åtgärd, att i statsverkspropositionen uppgives under åttonde huvudtiteln, att den väsentliga besparingen här på byggnadsstyrelsens anslag skett därigenom, att man från en i propositionen angiven byggnadsfirma här i Stockholm inhämtat ett anbud å utförandet av värmeledningsanordningen, vilket anbud slutade på en summa av 418,000 kronor. Vi voro ju glada åt detta i utskottet, men när vi sågo närmare efter i de handlingar, som kommit in till departementet och som vi fingo del av i utskottet, så befanns det, att anbudet i själva verket icke var något anbud och att det således var en fullständigt osann uppgift, som lämnats i statsverkspropositionen. När vi undersökte handlingen, befanns det nämligen, att anbudet endast var

Ang. anslag till en telefonstationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.
(Forts.)

ett kostnadsförslag utan någon som helst bindande verkan från firman i fråga. Detta gjorde, att vi på officiell väg läto efterhöra, om firman stod fast vid ett anbud i enlighet med detta kostnadsförslag. Det meddelades då under hand från vederbörande ansvarige, att det endast rörde sig om ett muntligt anbud, men att man skulle anskaffa ett skriftligt. Några dagar efteråt meddelade emellertid samma person, att byggnadsfirman av skäl, som då anfördes, icke ville stå för ett skriftligt anbud i överensstämmelse med det s. k. anbudet, d. v. s. kostnadsförslaget, och alltså icke ville binda sig att utföra arbetet efter detta kostnadsförslag. Jag nämner detta för att visa, att det är ingen människa, som vet, vilket reellt värde, som ligger i detta erbjudande. Vi ha blivit föreseglade i propositionen, att regeringen har ett anbud. Detta är inte riktigt, anbudet är endast ett kostnadsförslag, för vilket firman i fråga icke vill stå, och därför kan icke herr statsrådet inför kammaren med rätta framföra den meningen, att regeringen kommit med en besparing, ty ingen vet ju, hur stora kostnaderna komma att bli.

Statsutskottets andra avdelning stötte på besparingsnämnden även här, ty nämnden hade blivit anmodad att yttra sig över denna firmas s. k. anbud. Det hade den också gjort och föreslagit en ytterligare prutning, motiverad därmed att man från det hållet önskade, att de gamla värmeledningsrören, vilka, som herrarna kanske sett, om ni varit på nationalmuseum, ligga i golvet, skulle få kvarligga där och icke tagas bort. Härom hade emellertid ingen sakkunnig myndighet yttrat sig ur teknisk synpunkt, och man gjorde sig därför den frågan: Kan det kanske vara farligt att anordna värmeledningen på det sättet? Man hade nämligen särskilt fruktat för explosioner och olyckor på grund av den gamla värmeledningens bristfälliga beskaffenhet.

Nu kom alltså besparingsnämnden med detta förslag. Vilka herrar sitta då i denna nämnd? Jo, det är till en början generaldirektör Stridsberg. Han är jurist, och jag känner till honom från hans första steg i statsförvaltningen. Men sannerligen är det icke många i denna kammare, som bättre känna till byggnadsfrågor än vad han gör, det har jag själv kunnat kontrollera i vissa fall. Så ha vi byråchefen Odelstierna i riksförsäkringsanstalten, och han är icke någon tekniker, på vars omdöme man i det fallet kunde lita. Så ha vi slutligen Skånska handelsbankens fastighetsexpert, om vilken jag intet vet, men tekniker har han icke ansetts vara. Alltnog, statsutskottet beslöt att gå in till byggnadsstyrelsen för att dels höra om de av besparingsnämnden föreslagna åtgärderna i verkligheten kunde anses tillräddiga och dels få ett utlåtande om det program, som låg till grund för denna sak.

Jag nämner detta för att visa, att den proposition, som lägges fram här och som herr statsrådet tyckte, att han hade anledning att, om jag får använda det uttrycket, brösta sig över på grund av regeringens skicklighet, den propositionen är ytterligt litet vederhäftig. Det är ingen som vet vad denna besparing i verkligheten innebär, och i själva verket har besparingsnämndens arbete icke varit mera auktoritativt än allt utskottet ansett sig böra anlita den verkligt sakkunniga myndigheten för att höra denna över besparingsnämndens förslag.

Det finnes emellertid en sak, som enligt min mening är ännu mera betänklig. Statsutskottet arbetar som vi veta på avdelningar, vilka icke stå i kontakt med varandra, förrän frågorna skola behandlas i plenum. Nu befanns det, att andra avdelningen, som arbetar på sitt område, kände igen denna historia när det ärende vi nu behandla, kom in från fjärde avdelningen. Andra avdelningen hade nämligen gjort samma erfarenhet. Och här stodo vi inför något av det underligaste, som jag varit med om under min riksdagstid. Det gäller här en annan punkt, som statsrådet icke berörde, men som är med bland de tolv remisser, vilka omnämndes såsom en frukt av besparingsnämndens insats. Det är som sagt icke den förevarande punkten utan en annan, som gäl-

ler en nybyggnad vid Tekniska högskolan. Detta arbete skulle enligt byggnadsstyrelsens beräkningar kosta 513,000 kronor. Det heter härom i statsverkspropositionen — jag nämner detta för att visa, vilken underlig ordning vi skulle få för behandlingen av alla byggnadsfrågor, om regeringen fick lov att fullfölja sina metoder — följande: »Möt de i ärendet framlagda, av byggnadsstyrelsen granskade och förordade ritningarna torde några väsentliga erinringar knappast vara att framställa. Då det emellertid syntes vara lämpligt att en särskild undersökning verkställdes, huruvida genom förenklingar och besparingar de beräknade kostnaderna för biblioteksbyggnaden, tillhoppa 513,000 kronor, skulle kunna nedbringas, har jag anmodat 1927 års besparingsnämnd att verkställa utredning härom. Denna utredning har visserligen ännu icke avgivits, men avlåtande av framställning i ämnet till riksdagen synes mig därför icke böra uppehållas, då nyss angivna kostnadssumma torde få anses angiva en övre gräns för det belopp, som behöver anvisas för byggnadens uppförande och inredning. Enligt vad jag inhämtat kommer i varje fall de sakkunnigas utlåtande att föreligga senast under nästkommande februari månad. Då följaktligen den kostnadssumma, som byggnadsföretaget kommer att draga, icke nu kan exakt angivas, torde anslag böra begäras allenast för arbetets påbörjande.»

Nu vill jag säga, att det väckte nästan sensation i statsutskottet, att man överhuvud har kunnat framlägga ett sådant förslag som detta. Det innebär mina herrar, att man går in till riksdagen och begär, att den skall bevilja anslag till påbörjande av ett arbete, innan man vet kostnadssumman och hur denna byggnad kommer att se ut, som man vill uppföra. Jag har, det får jag säga, aldrig varit med om någon sådant, och jag tror icke heller att någon av mina kolleger i utskottet varit med om det. Det är väl något av det äventyrligaste man kunde vara med om, att regeringen lägger fram ett program och säger: Detta är den övre gränsen för kostnaderna, men riksdagen skall vara snäll och bevilja anslag till *påbörjande* av arbetet; sedan få vi höra besparingsnämnden, och så får man med tiden se vad de definitiva kostnaderna bli. Jag tror jag vågar säga, att den vägen kommer riksdagen aldrig att gå, utan riksdagen kommer att konsekvent hålla på att till sig få överlämnade exakta förslag, utarbetade efter den ordentliga granskning och det grundliga bedömande, som vi äro vana vid att få. Detta exempel visar ju bara, vilken underlig situation, som uppstått genom inrättandet av denna besparingsnämnd.

Herr talman, utskottets utlåtande biträdes ju av människor med mycket olika åskådningar, och det är icke fråga om besparingsnämnd eller icke besparingsnämnd eller om tendenserna i detta, utan frågan är, om vi skola införa ett slags oansvarig överinstans mellan ämbetsverken och Kungl. Maj:t, en instans, som försenar ärendena och vars vederhäftighet och sakkunskap i byggnadsfrågor — det tillåter jag mig säga — kan på det allra starkaste ifrågasättas. Jag tror icke detta är riktigt. Verkecheferna lyda direkt under Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t måste taga ansvaret på sig och icke skjuta över det på andra personer.

På den tiden när jag tillhörde Kungl. Maj:ts regering kände jag mig ofta ytterligt inkompetent, när det gällde att bedöma byggnadsfrågor, så att nog kan det hända, att personer, som ur byggnadssynpunkt äro lika inkompetenta som de som sitta i besparingsnämnden, komma att tillhöra regeringen. Men skillnaden är den, att Kungl. Maj:ts regering står ansvarig för riksdagen och kan av riksdagen nås, om den på detta område förfar på ett sätt, som icke kan anses tillräckligt omsorgsfullt och vederhäftigt.

Jag har icke varit med om formuleringen av detta utlåtande, utan vad jag yttrat här — och mycket mer skulle kunna påpekas — är grundat på de erfarenheter, som jag gjort på den avdelning i statsutskottet, där jag arbetar. Men

Ang. anslag
till en tele-
fontations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

när erfarenheterna från olika avdelningar äro desamma i vad gäller behandlingsättet av dessa ärenden, tror jag det finnes god grund för den mycket hovsamma och försynt skrivna motivering, som utskottet här förebragt.

Jag beklagar, att jag måst bli polemisk. Jag hade överhuvud icke tänkt yttra mig i denna fråga, men när man från regeringsbanken drar fram sådana saker, som jag från min synpunkt och efter en omsorgsfull granskning måste finna ytterst anmärkningsvärda ur vederhäftighetssynpunkt, när man, säger jag, drar fram dessa saker och berömmar detta tillvägagångssätt, då har jag ansett mig pliktig att för kammaren framlägga den uppfattning vartill jag i denna sak kommit. Jag anser att det varit önskligt, om en sådan debatt icke behövt föras, men jag måste för min del vidhålla, att statsutskottets uppfattning är välgrundad, och det behöver icke ligga annat i motiveringen än vad som står där, ty därtill har det icke förelegat någon önskan från utskottets sida. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Då nu första kammaren anslutit sig till reservationen, torde jag icke ha anledning att säga mycket utöver vad som redan sagts. Men sedan jag hört de herrar, som talat för bifall till statsutskottets motivering, anser jag mig böra konstatera, att de samtliga talat för och om något annat än statsutskottet gjort. Dessa talare underskatta besparingsnämndens arbete, medan utskottet uttalar sin uppskattning av detsamma. Dessa herrar tala om en överinstans över myndigheterna, på vilken Kungl. Maj:t skulle övervältra ansvaret. Utskottet talar om en vid sidan av ämbetsverken stående myndighet, som skulle försvaga dessa ämbetsverks känsla av ansvar genom besparingsnämndens inrättande.

Jag ber att få upprepa, att om utskottet — som jag antytt och som, såvitt jag kan begripa, också hade varit lämpligt — åtminstone väntat med sitt uttalande, tills utskottet haft tillfälle att i sak kritisera besparingsnämndens uttalanden, så hade man åtminstone haft möjlighet till några hållpunkter på den fråga som är före. Men så har icke skett. Jag har icke talat om Nationalmusei värmeledningsfråga som en fråga, som givetvis skulle få den lösning, som Kungl. Maj:t ifrågasatt. Jag har blott givit ett exempel på hur besvärligt det är att utreda besparingsmöjligheter. Jag har icke talat om något *anbud*; men även herr Rydén torde giva mig rätt däri, att det väl ändå har en stor betydelse, om det föreligger ett detaljerat kostnadsförslag från en känd byggnadsfirma. Herr Rydén har talat om ett annat fall, men om det fallet är blott att säga, att det icke ingick i de remisser, varom jag har talat, och med anledning varom besparingsnämnden gjort utredningar rörande besparingsmöjligheterna.

För övrigt förefaller det mig, som om det för utskottets försvarare skulle vara svårt att bida sakskaäl. Här har, tvärt emot vad som jag alltid trott varit praxis, åberopats vad den ena eller den andra namngivne personen inom statsutskottet har sagt eller icke sagt i statsutskottet. Här har också upplysts, att fjärde avdelningen av statsutskottet vela hava ett annat uttalande. Ja, herr talman, det förklarar, varför herr Anderson i Råstock försvarade någonting helt annat, än vad utskottsmajoriteten uttalat.

Jag har ingen anledning att ytterligare upptaga kammarens tid annat än så tillvida, att jag måste säga, att det var en verkligt stor tanke, som emanerade från göteborgsbanken, då man därifrån uttalade sig för lämpligheten av att regeringen skulle leda den politiska utvecklingen via byggnadsstyrelsen. Stora tanke, låt den leva! Denne samme talare sade någonting halvhögt för sig själv, i slutet av sitt anförande; jag antar därför att han talade *till* sig själv.

Herr Danielsson: Herr talman! I denna langdragna debatt har man kommit att syssla med saker, som delvis kanske ligga på sidan på själva ämnet, så att mången i någon mån fått blicken skymd åtminstone för det väsentliga i hela denna så omdebatterade sak. Det skulle nog vara rätt så underligt, om andra kammaren, som ju alltid i ännu högre grad än första kammaren hävdad sparsamhetssynpunkterna, i denna fråga, icke skulle vilja följa reservanterna. Ty vad blir i alla fall verkan av statsutskottets förslag, om detsamma nu tages? Jo, en kritik över regeringens åtgärd, men framför allt en kritik riktad mot denna besparingsnämnd och mot besparingssträvandena i övrigt. Det har också av dem, som talat för utskottets förslag — det gjorde ju både herr Kristensson och herr Anderson i Råstock — pekats på, att man borde vänta och se, och herr Anderson i Råstock yttrade ju som sin mening att resultatet av denna väntan skulle bli att besparingsnämnden icke skulle kunna spara ens tio öre. Ja, det kan nog finnas andra, som ha en annan mening om den saken, och då hade det väl ändå varit skäl, som det också påpekades från statsrådsbänken, att utskottsmajoriteten väntat litet för att se resultatet i verkligheten, så att vi icke här bolla med siffror och ord och hopp och tro och fruktan o. s. v. utan att kunna påvisa något reellt resultat.

Denna besparingsnämnd har nu arbetat endast några få månader. Under dessa få månader har den ändå kunnat uppvisa en hel del ganska uppseendeväckande resultat av sitt arbete. Var och en, som följt med i det offentliga livet i landstingen och i riksdagen och känner till den allmänna opinionen i bygderna, är på det klara med att denna opinion ganska enhälligt vänder sig mot slöseriet på de offentliga byggnadernas område. När man nu äntligen har fått en besparingsnämnd, som bland annat fått till uppgift att se till hur det allmännas medel handhavas på det ena eller andra området, vore det väl mycket märkvärdigt, om man efter en så kort erfarenhet av nämndens arbete skulle vara färdig att göra ett uttalande, som — hur försiktigt det än är formulerat — av envar måste upptagas, som om man menar att besparingsnämnden givit sig in på områden, som den icke har med att göra. Man säger, att sakkunskapen där i byggnadsfrågor underkännes, och man vill helt enkelt icke ha denna nämnd på detta område. Det är också ganska egendomliga motiv, som man kommer med. Här säger man, att det torde kunna befaras, att härigenom komme att hos övriga myndigheter i viss mån försvagas känslan av ansvar för att kraven på sparsamhet och praktisk ändamålsenlighet i tillbörlig grad tillgodoses vid deras behandling av hithörande ärenden. Det är, som redan har påvisats, en ganska underlig motivering, som man kommer med, när man säger, att dessa myndigheter, byggnadsstyrelsen och alla övriga, skulle få mindre ansvarskänsla, därför att de veta, att många av de ärenden, som de behandla, gå till besparingsnämnden för ytterligare granskning.

Nu sade också herr Kristensson i Göteborg, att regeringen också har övervältrat ansvaret på denna nämnd. Det blir ganska underliga konsekvenser, man kommer till, när man skall försvara denna motivering. Om man nu också kan peka på en eller annan detalj, som man icke kan gilla, anser jag dock för min del, att man i stort sett måste vara synnerligen glad över att denna nämnd blivit tillsatt och kommit i arbete. Jag tror också, att den övervägande delen av svenska folket delar denna uppfattning. Under sådana förhållanden anser jag, att det vore ganska egendomligt och märkvärdigt, om andra kammaren så här hux flux skulle vara färdig att svalja denna motivering, då första kammaren, vilken, som jag inledningsvis sade, icke brukar hålla på sparsamheten så mycket som andra kammaren, nyss tagit reservationen.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till reservationen i den föreliggande punkten.

Ang. anslag till en telefonstationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är klart, att det kunde vara onödigt att orda något mera, sedan herr Olsson i Kullenbergstorp konstaterat, att han kan använda detta som ett dagordningsinstitut och få till stånd en votering om ett förtroendevotum för regeringen. Det var ju, som sagt, herr Olsson i Kullenbergstorp förbehållet att komma fram med den synpunkten, och jag kan därför icke vidare gå in på den saken. Jag har endast velat konstatera, att det förhåller sig på det sättet.

Vad beträffar herr Olssons i Kullenbergstorp och åtskilliga andras tal om att statsutskottet har gått litet vid sidan om sina befogenheter — det fanns antydningar härom åtminstone från herr Olssons i Kullenbergstorp sida — skall jag be att få hänvisa till riksdagsordningens § 39. Om vi läsa denna paragraf med omsorg och eftertanke, skola vi finna, att det just är statsutskottets skyldighet att se till, hur det skall vara även på sådana områden, som det här är fråga om. Detta om detta.

Sedan skall jag be att få säga till herr finansministern, att det icke är så underligt, om vi tagit den här saken under omprövning just på denna punkt, ty den var den första punkt, på vilken vi mötte ett resultat av besparingsnämndens verksamhet. Det är just gammal god sed i statsutskottet, att man redan på den första punkt, där man träffar de principer eller uttalanden, som man vill bemöta, tager upp dem till behandling. Om vi väntat därmed till en senare punkt, skulle vi mötts av talet att här har ni svält så många andra viktiga punkter, varför kommer ni just med anmärkningar på den här punkten. Det talet hade vi, som sagt, fått höra, om vi t. ex. väntat så länge med denna anmärkning, som till den av herr Rydén berörda anslagsfrågan.

Här har besparingsnämnden haft tre månader på sig för att yttra sig över icke mindre än — som finansministern upplyste om — 12 remisser i byggnadsfrågor. Då kan jag icke underlåta att uttala min förvåning över, att man från statsrådsbänken, i rak motsats till statsutskottets majoritet, kan göra gällande att en sådan granskning från besparingsnämndens sida kunnat ske med någon grad av vederhäftighet. Det får åtminstone icke jag att gå ihop. De ansvariga myndigheterna ha ju haft rätt god tid på sig. Ända sedan 1926, då de lämnade in sina petita för nu löpande budgetår, ha de kunnat börja förbereda och begära de anslag, som Kungl. Maj:t föreslår i år. Då kommer det tre herrar, vilkas kompetens att som överinstans granska de affärsdrivande verkens och byggnadsstyrelsens förslag i byggnadsfrågor jag bestrider — det omdömet står jag för och jag tar icke tillbaka det för än så granna oratoriska utsvävningar, men märk väl, jag erkänner helt och hållet deras kompetens på skilda områden — och säga att så här kan det icke göras. Här är det ändå fråga om ett statens affärsdrivande verk med alldeles särskilt utomordentliga tekniska anläggningar, och där man för den skull i alldeles särskild grad behöver taga hänsyn till verkets speciella behov. Jag tror, att det verkliga besparingsarbetet bäst skulle gagnas, om det finge bli på det sättet, att vederbörande ägnade sig åt det, som de bäst behärskade. Då skulle man också nå ett gott resultat.

Sedan skulle jag vilja säga ännu ett par ord till herr Olsson i Kullenbergstorp med anledning av att han i sitt yttrande gav oss det erkännandet, att vi voro konsekventa. Det skulle naturligtvis vara en elakhet, det förstår jag så väl, och det ha vi ju en smula vant oss vid från den sidan. Jag vill emellertid bara fråga honom om en sak. Om icke den fråga, som herr Olsson i Kullenbergstorp berörde, nämligen Kalixfrågan, med vars utredning man hållit på i två år kunde anses utredd, vilka pretentioner har herr Olsson i Kullenbergstorp då i fråga om utredningar? Jag väntar icke något svar och begär det ännu mindre.

Sedan fingo vi av herr finansministern den värdefulla upplysningen — tvärt

emot vad som meddelades i statsutskottets fjärde avdelning — att denna besparingsnämnd är en institution, som är synnerligen billig. Man sade nämligen i utskottet, att det endast skulle kosta 6 kronor om dagen för envar av dessa 3 herrar. Det tyckte vi var rasande billigt, men i dag meddelar herr finansministern att de ha sakkunniga till sitt förfogande. Där ha vi alltså en nämnd av sakkunniga. Vad är det för herrar? Vilken grad av sakkunskap besitta dessa, som skola vara rådgivare åt denna tremannanämnd? Åter en fråga, som jag icke begär något svar på. Jag bara konstaterar den upplysning, som vi fått.

Till herr Hage vill jag säga, att landstingen visserligen ha all anledning att följa med och se till att de få betala så billiga byggnadskostnader som möjligt. Men de ha icke anledning att åt i sjukhusbyggnadsfrågor vilt främmande personer överlåta granskningen av de planer, som kunna komma att bli gällande för landstingens vidkommande. Det är en sak, som landstingen själva vilja förbehålla sig, och då kommer nog också vid bedömandet av de olika förslagen den verkliga erfarenheten fram liksom också anpassningsförmågan kommer att på ett verkligt ekonomiskt sätt tillgodoses.

Sedan har man sagt, att man i alla fall borde vänta och se. Ja, jag kommer nog att vänta. Får jag leva och ha hälsan och får vara kvar i denna församling, skall jag nog försöka följa med och se efter, hur mycket som blir kvar av de i utsikt ställda prutningarna då byggnadsföretagen äro färdiga och när man kanske efter några få år måste vidtaga ändringar, därför att man mera lyssnade till besparingsnämnden än till den verkliga sakkunskapen. Jag skall lova att försöka hålla saken i minnet, om jag, som sagt, får leva och vara kvar i denna församling. Samma löfte gav jag herr Olsson i Kullenbergstorp, så att vi få väl anförtro åt varandra omsorgen att påminna varandra om den saken, så att vi icke begå någon faute därvidlag.

Om vi i statsutskottet hade trott, att det var fullt så oskyldigt, som det såg ut att vara, nämligen att det bara var fråga om en besparing, är det möjligt att utskottsmajoritetens utlåtande beträffande uppskattningen av besparingsnämndens arbete hade kommit att lyda på annat sätt, än vad det nu gör. När det nu har talats så mycket om vad som hänt i utskottet under den förberedande behandlingen — herr Olsson i Kullenbergstorp har ju bland annat sagt att det var ett mycket pepprat yttrande, som lades fram från fjärde avdelningen — så vill även jag säga något härom. Det förelåg två alternativa yttranden, och jag kan ju icke neka till, att det ena var litet mera pepprat, men det hade å andra sidan den förtjänsten, som kompromisser i regel icke ha, att det var klarare, så att man visste, vad man egentligen skulle resonera om. Emellertid förhöll det sig på det sättet, att det i det ena yttrandet förekom ett ord framför ordet uppskattning och det var — det låter kanske illa att säga det på nykter kaluv — ordet »full». Detta ord ströks efter tredubbla voteringar. Den lilla indiskretionen kan jag ju tillåta mig att göra. Detta gjorde, att det icke blev angivet vilket slags uppskattning, som det var fråga om. När man strök det ordet, som så att säga skulle ha givit relief åt det hela, förstå herrarna att uppskattningen från utskottets sida icke var så stor. Men trots de tredubbla voteringarna blev det ändå efter lång och omständlig procedur så, att vi arbetade ihop de bägge förslagen från avdelningen. Vi ströko då ordet »full», och nu få vederbörande betrakta den uppskattningen efter behag. Jag har mitt sätt att värdera detta uttryck och andra ha sitt.

Jag har ingen anledning att frångå mitt yttrande.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skulle, herr talman, icke ha förlängt den pågående diskussionen och nu påkallat uppmärksamhet, om jag icke, när jag nyss kom in i kammaren, hade hört herr Rydén säga, att

Ang. anslag till en telefontationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

här är man i färd med att införa en slags oansvarig mellaninstans mellan verken och regeringen och att därigenom i viss mån, om jag icke uppfattade honom fel, regeringen skulle undandraga sig ansvaret för vad som i detta avseende sker och av regeringen föreslås.

Jag har oerhört svårt att förstå, hur man skall kunna resonera på det sättet. Regeringen har väl och tar väl ansvaret, för vad den kommer att föreslå i samtliga de byggnadsfrågor, som komma inför riksdagen. Här är det fråga om, huruvida *beredningen* av dessa frågor förlorar eller förtjänar något på att besparingsnämnden haft tillfälle att yttra sig över frågorna. Detta är väl ändå sakligt sett dagens spörsmål.

Så har man på visst håll — man gjorde så också till en början i första kammaren, fastän man där sedermera släppte den ståndpunkten — velat göra gällande, att regeringens anmodan till besparingsnämnden om granskning av vissa byggnadsfrågor innefattade en kritik mot vederbörande verk närmast byggnadsstyrelsen och en kritik, som vore av den arten, att man icke vill göra sig solidarisk, när det gällde en dylik anmodan från regeringen till besparingsnämnden. Häremot vill jag, såsom jag tidigare i första kammaren anfört, framhålla, att man, när det gäller byggnadsfrågor, kan följa två stora huvudprinciper. Man kan så att säga följa den riktlinjen, att man i första hand tager till ögonmärke för lösningen av byggnadsfrågorna att söka i största möjliga omfattning åstadkomma bekvämlighet, modernitet och soliditet. Den som gör så — och dithän ha i regel våra byggnadsinstanser i alla tider strävat — kan icke, förefaller det mig, med fog därför utsättas för kritik och klander. Det är för en byggnadsstyrelse naturligt, att den vill tillgodose dessa synpunkter. Och detta så mycket hellre, som byggnadsstyrelsen från det verk, vars lokalbehov skall tillgodoses, i regel får en hel mängd ganska högt uppskruvade krav och önskemål, som den vill ha tillgodosedda. Dessa önskingar i fråga om byggnaderna kunna emellertid tillgodoses även på det sättet att själva behovet tillräckligt och nöjaktigt tillgodoses, men på billigast möjliga sätt. Vill man ha den sistnämnda principen gällande för statens byggnadsverksamhet, kan det vara av synnerlig betydelse, att man får ett färdigarbetat förslag, tillkommet genom samverkan mellan de båda initiativtagande verken, nämligen mellan det verket, som skall sedermera ha lokalerna, och det verk, som har utarbetat planläggningen. Om man låter detta deras förslag skärskådas av en institution, som frågar sig: har i detta fall lokalbehovet blivit tillgodosett på billigast möjliga sätt? och därigenom får till stånd en diskussion om den saken, kan det ur kostnadssynpunkt vara av verkligt avgörande betydelse. Så har det telt sig i flera fall, det vill jag bestämt vitsorda.

Visserligen har det visat sig, att åtskilligt, som besparingsnämnden kommit med, har regeringen icke kunnat vara med om, därför att förslagets fördelar ur kostnadssynpunkt icke uppvägt nackdelarna i övrigt. Men det har i allmänhet framgått vid beredningen av dessa byggnadsfrågor, att besparingsnämndens idéer i många fall accepterats både av den myndighet, som skall nyttja lokalerna i fråga, och av en myndighet, som planlagt byggnadsföretaget, så att man slutligen kunnat komma fram till ett resultat, som löst byggnadsspörsmålet med nöjaktigt tillgodoseende av lokalbehovet men som likväl inneburit en nedsättning med 100,000, 200,000 eller 300,000 kronor i byggnadskostnaderna. När så kunnat ske, ligger däri, såvitt jag förstår, varken obehörig kritik av det verk, som i första hand haft saken om hand, eller en sådan anordning, att regeringen icke likväl skulle äga det fulla och hela ansvaret för det förslag, som slutligen föreligger.

Man må säga vad man vill, ett är visst, nämligen att vi här i landet ofta skattat åt överdådiga fordringar på våra byggnadsföretag. Det är en svensk egenskap detta att hålla på soliditet, modernitet och bekvämlighet. Men rege-

ringen har utgått ifrån önskemålet att söka komma in på andra vägar. Och i det avseendet ha vi särskilt vid bearbetningen av besparingsnämndens förslag mött tillmötesgående både från byggnadsstyrelsen och, när det exempelvis gällt medicinalstyrelsen, från denna, vid byggnadsförslagets fortsatta handläggning. Visserligen kommer i regel regeringens slutliga resultat icke att innebära en nedsättning till hela det belopp, som besparingsnämnden ursprungligen föreslagit. Men det kommer, såvitt jag kan se, dock att betydliga nedsättningar av kostnaderna, utan att någonting väsentligt eftersatts i fråga om de verkliga lokalbehoven. När så är fallet frågar jag: om sådana strävanden föreligga utan några därmed förbundna biavsikter, endast ledda av det nämnda önskemålet, är det då lämpligt, att riksdagen och statsutskottet försvåra ett sådant förfaringssätt eller söker beskära dess effekt så mycket som möjligt? Kan detta vara klokt och riktigt? Och kan det framför allt vara lämpligt när det sker endast från en allmän malplacerad principståndpunkt, utan att man avvaktar besparingsnämndens förslag och den därpå grundade bearbetningen och utan att man kunnat konstatera, vilka resultat som därvid i allmänhet uppnås? Först när denna riksdag avslutas, kan man, förefaller det mig, fullständigt summera ned vad denna behandling av ärendena i år kommer att innebära i fråga om besparing av utgifter. Men då kan man fullständigt konstatera det. Man kan då också pröva, huruvida något blivit eftersatt i fråga om de behov, som skola tillgodoses. Då kan man också närmare bedöma, huruvida det nu klandrade förfarandet utgjort ett olyckligt eller lyckligt försök av regeringen att få byggnadskostnaderna minskade.

Jag tror icke, att det varit ett olyckligt försök. Och jag tror icke heller, att det kommer att på det sättet påverka ämbetsverken, att icke deras handläggning av dylika ärenden blir lika intresserad och lika samvetsgrann i fortsättningen som hittills. Det är klart, att man icke under alla förhållanden behöver råd av en särskild kommitté. Men att man just nu, när det hopade sig en mängd byggnadsföretag av olika slag, där tillämpningen av den ena eller andra principen skulle innebära en betydande skillnad i utgifter för staten, försökte gå den vägen och därigenom låter dessa principer brottas med varandra vid planläggningen, det förefaller mig varken klandervärt, oriktigt, olämpligt eller ur konstitutionella eller andra synpunkter anmärkningsvärt.

Därmed skall jag sluta. Jag skall icke gå in på herr Andersons i Råstock lustiga meddelande, när han talade om att man voterat tre gånger om ordet »full» framför uppskattning. Man voterade väl då om »full» eller »halvfull» eller ingen uppskattning alls. Jag vet icke hur utskottet helst vill värdera sin uppskattning. Men ordet står ju nu i utskottets utlåtande, och i ordet »uppskattning» ligger väl i allmänhet ett erkännande. Om man säger, att man uppskattar det eller det, brukar det väl i allmänhet innebära, att man erkänner det såsom något icke klandervärt, utan — till övervägande del åtminstone — erkännansvärt.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Av den debatt, som nu pågått, synes framgå, att statsutskottet mera lagt byråkratiska synpunkter än praktiska på denna fråga. Utskottsmajoritetens representanter bedyra visserligen, att de icke vilja hindra eller komma åt besparingssträvandena. Men vad vilja de då? De vilja skydda byggnadsstyrelsen. Men säg, mina herrar, ha vi ute i bygderna den erfarenheten, att byggnadsstyrelsen alltid lagt besparingssynpunkterna på byggnadsföretagen? Nej, vi veta alla, att styrelsen har benägenhet för att utveckla lyx, och en ej ringa sådan, när fråga är om allmänna byggnader. Ofta har utrymmet inte utnyttjats såsom kunnat ske. Ett hospital har nyligen uppförts i Skåne, och jag tror nog, att de verkligt sakkunniga äro eniga om, att därest man utnyttjat utrymmet

Ang. anslag till en telefonstationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

och använt de 10 miljoner kronor, som byggnadsföretaget kostade, mera praktiskt än man gjort, så skulle detta hospital kunnat rymma ytterligare några hundra patienter, så att många av de sinnessjuka, som nu vanvårdas på ålderdomshemmen, kunnat få plats därstädes.

Det var med stor glädje man ute i bygderna mottog underrättelsen om att besparingsnämnden hade tänkt sig kunna nedbringa de kostnader, som hade föreslagits för omändring av kasernbyggnaderna till sinnesslöanstalter. Jag tror, att om man genom besparingsnämndens medverkan kan nedsätta de förslag, som i allmänhet komma från byggnadsstyrelsen, så skola vi alla vara tacksamma därför. Det förefaller mig vara ett fullkomligt obefogat klander som riktas mot regeringen, när den även söker få använda den sakkunskap, som finnes i besparingsnämnden och låta den komma till tals i spörsmålen. om den har anledning misstänka, att byggnadsstyrelsen har kommit med alltför stora pretentioner i byggnadsfrågor. Jag tror tvärtom, att vi böra vara regeringen tacksamma, vi som sträva efter att hålla statsbudgeten nere. vi som ute bland våra valmän i bygderna tala om att vi önska besparingar för att minska skatterna. Tala vi så inför våra valmän, så böra vi inte i riksdagen klandra regeringen för att den verkligen söker åstadkomma besparingar. Nej, mina herrar, låt oss inte glida över, såsom jag sagt förut. i ett byråkratiskt system. Låt oss själva ha vår uppfattning och vår åsikt i spörsmålen och inte alltid böja oss för vad ämbetsverken säga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Rydén**: Jag begärde ordet, då kammarens högt aktade förste vice talman anslog toner, som egentligen äro ganska främmande för hela denna debatt. Han sade, att statsutskottet skattat åt en byråkratisk uppfattning. Jag vill fråga honom: om herr förste vice talmannen hade ett byggnadsarbete, som skulle göras av honom själv, och en arkitekt gjort upp ett förslag, som herr förste vice talmannen tyckte vara för dyrt, skulle då herr förste vice talmannen tillkalla någon av dessa tre herrar i besparingsnämnden för att fråga dem till råds om vad som kunde prutas och ändras? Frågan är ställd. Jag tror, att var och en kan besvara den.

Jag skulle mycket väl förstått, om man hade satt till några byggnadskunniga eller några människor, som ha förstånd på detta såsom besparingsnämnd. Visserligen hade en del av de anmärkningar som jag gjort gällt även detta. Men jag skulle förstått, att en regering, som nitälskar för besparingar, hade tillkallat ett par tre sådana personer. Men om några människor representera ett byråkratiskt inslag, herr förste vice talman, så måtte det väl i all rimlighets namn vara personer av den typ, som insatts i besparingsnämnden i detta fall. Det är inte praktiska byggnadsmänniskor som blivit satta att granska detta.

Jag vill begagna tillfället att säga några ord i anledning av vad hans excellens statsministern yttrade. Jag har ju för min del såsom riksdagsman och medlem av statsutskottet en lång erfarenhet av handläggningen av en oändlig mängd byggnadsfrågor under de två årtionden snart jag på ett eller annat sätt haft med detta att göra. När jag först kom in i statsutskottet, levde där kvar ett arv från äldre tid, som jag skulle kunna skissera ungefär så, att statsutskottet prutade alltid på varje byggnadsanslag en summa, som utskottet ansåg lämplig. Om det var ett anslag på en halv miljon kronor, så prutade statsutskottet 50,000 kronor eller 75,000 kronor utan att ange, vad man prutade bort. Man sade, att man *ansåg*, att det borde kunna göras för det priset. och så blev det så. Detta hade medfört det förhållandet, att alla statsmyndigheter hade så att säga inrättat sig efter denna statsutskottets gamla från lantmannapartiets tid ärvda ordning och togo till alla byggnads-

anslag med prutmån. Och i denna prutmån måste man alltid vara på den säkra sidan, ty man visste ju inte riktigt, hur mycket statsutskottet skulle pruta. Då beslöt man för en 17, 18 år sedan efter ganska långa överläggningar i statsutskottet att gå fram i stället efter den linjen, att man inte skulle pruta på byggnadsanslagen, såvida man inte kunde direkt peka på vad prutningen skulle göras. Om man ville taga bort en flygel på en byggnad, så tog man bort den summa, som motsvarade denna flygel, och om man ville ta bort ett torn, som exempelvis anordnats såsom utsmyckning, så tog man bort den summa, som tornet kostade o. s. v. När nu myndigheterna kommo till uppfattning om att statsutskottet inte gjorde prutningar på måfå, så medförde detta, att vi fingo en exakthet i byggnadsberäkningar och sådant, som inte fanns i äldre tider. Jag tror, att det varit en sund princip, att byggnadsmyndigheterna vetat, att statsutskottet inte prutade, såvida man inte kunde säga att den eller den delen av byggnaden prutas bort, och att utskottet i allmänhet godkände myndigheternas siffror. Om vi nu tänka på att denna besparingsnämnd, bestående såsom jag sade, av icke byggnadsak-kunniga människor, skall sitta och pröva detta, och den meningen kommer fram bland våra ämbetsverk, att här må man räkna hur man vill, så kommer besparingsnämnden likväl att pruta bort en del, då befarar jag, att vi åter komma in i den gamla ordning, som det betraktades såsom en fördel att ha kommit ifrån, nämligen att byggnadsbeloppen tagas till med tanke på att gå igenom en extra nedprutning.

Jag tror visst, att hans excellens statsministern, särskilt om han följer sin kollega finansministerns taktik i dag, skall kunna vid slutet av denna riksdag addera ned en summa av uppkomna besparingar. Men jag skall inte vara så rysligt rädd för att möta hans excellens om tre, fyra år, då byggnaderna äro uppförda, och då få lov att ställa den summa, som i år presenteras, vid sidan av den summa, som byggnaderna verkligen dragit. Jag har inte någon förutfattad misstro mot detta. Jag tycker bara att det är konstigt, att de människorna sättas till sådant arbete. Skulle någon enskild person, som hade med byggnadsfrågor att göra, välja någon av dem, som sitter i besparingsnämnden, till rådgivare? Men det må nu vara hänt. Jag har sett ett utslag av besparingsnämndens arbete och dragit det här, direkt föranledd av herr finansministern. Det är nämligen vad jag sett beträffande värmeledningen i nationalmuseum. Där ha spåren sannerligen icke varit av den beskaffenheten, att de mana till efterföljd. Men det må ju bli en sak för sig.

Vad jag särskilt skulle vilja säga till hans excellens statsministern är en annan sak, och jag skall bli glad, om jag får svar på den fråga, jag tänker framställa, därest det är möjligt att lämna det. Hans excellens var kanske inte i tillfälle att vara närvarande under den del av mitt anförande, där jag berörde vad jag tycker är det mest orimliga av allt vad jag sett i samband med besparingsnämnden. Det är nämligen denna princip, som kommit till uttryck i åttonde huvudtiteln. Jag vet inte, om den kommit till synes i andra huvudtitlar också, ty jag har inte hunnit finläsa de andra huvudtitlarna. Men i åttonde huvudtiteln tillämpas den i mer än ett fall. Det är så, att Kungl. Maj:t här går in till riksdagen och begär ett anslag för påbörjande av en byggnad, men säger, att besparingsnämnden skall framdeles yttra sig och därefter kan man se de exakta byggnadsbeloppen. Jag hänvisar till den del av åttonde huvudtiteln, där tekniska högskolans byggnadsfråga behandlas, för den händelse hans excellens vill bereda sig tillfälle att sedermera närmare studera det. Jag vill fråga: Är det en lapsus, eller är det verkligen regeringens mening att förfara så hädanefter vid handläggningen

Ang. anslag till en telefonstationsbyggnad i Stockholm.
(Forts.)

Ang. anslag
till en tele-
fonstations-
byggnad i
Stockholm.

(Forts.)

av byggnadsfrågor, att man begär en anslagssumma för att påbörja byggnaden och skisserar en övre ram, men lämnar frågan hur byggnaden skall göras, om man kan pruta ned det eller det, om man kan taga bort de eller de utrymmena o. s. v., tillsvidare obesvarad, så att riksdagen icke har detta klart för sig, när den skall fatta beslut i byggnadsfrågan? Denna princip är klart tillämpad i åttonde huvudditeln. Och det är då jag frågar för min del: Är det regeringens mening att besparingsnämndens förekomst i svenskt statsliv skall medföra, att riksdagen får fatta beslut om byggnadsförslag, om vars gränser den ingenting vet och om vars program och detaljer den heller ingenting vet? I så fall får jag säga, att då blir det efter mitt sätt att se nödvändigt att öppna en verklig strid mot ett sådant förfaringsätt. Riksdagen kan efter min övertygelse icke gå med på något sådant, och jag tror aldrig att hans excellens herr statsministern Ekman någonsin tänkt sig en sådan utväg. Därtill är hans erfarenhet från statsutskottet alltför stor. Men jag vill säga, att skulle den metoden komma att tillämpas, då blir det strid alldeles säkert från riksdagens sida, åtminstone från mångas sida inom riksdagen, för den ordning och reda, som ligger i att man vill ha en exakt plan, slutprövad av Kungl. Maj:t och en exakt byggnadskostnad, slutprövad av Kungl. Maj:t och för vilken man står. Förr blir det efter mitt sätt att se omöjligt för riksdagen att bevilja medel till påbörjande av byggnadsföretag. Ett motsatt förfaringsätt leder till det orimliga.

Nu skall jag icke yttra mig vidare. Jag beklagar, att jag någonsin kommit med i denna debatt, men det var herr finansministern som direkt uppkallade mig.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Det av herr Rydén senast berörda fallet tillhör de byggnadsförslag, om vilka man icke förrän i sista ögonblicket kunde vara viss, huruvida de skulle kunna föreläggas riksdagen eller icke. Årets budgetberedning företedde det faktiska förhållandet, att man, när man började beredningen, trodde, att man skulle tvingas avvisa en hel del förslag, som man i det stora hela godkände och önskade få fram men som man befarade att det icke skulle bli möjligt att inom budgetens ram tillfredsställa. Utvecklingen under den sista tiden av budgetarbetet visade emellertid, att man kunde förelägga riksdagen vissa förslag i byggnadsfrågor, som man tidigare trott, att det icke skulle bli möjligt att medtaga. Men då följde ju också beträffande dessa i sista hand upptagna förslag, att man med dem kunde förfara endast på det sätt, som skedde i det ifrågavarande av herr Rydén berörda fallet. Att det förfaringsättet icke är ett normalt förfaringsätt och att man icke någonsin tänkt sig att ha en permanent besparingsnämnd, som skulle på det sättet i efterhand komma till riksdagen med sina förslag, är alldeles självklart. Att från denna särskilda omständighet, detta speciella förfarande, utgå att man måste, på sätt utskottet hemställer, motsätta sig varje dylikt försök till förbilligande, förefaller mig vara att från en utgångspunkt, som icke duger för fortsättningen, draga oriktiga slutsatser.

Herr Rydén säger vidare, att han visserligen tror, att man skall kunna få ned siffrorna nu i år. Men han menar, att om vi träffas om två, tre år, skola vi nödgas komma överens om, att det är tveivelaktiga besparingar, som blivit gjorda. Jag åter är övertygad att om vi träffas om några år, vi tvärtom skola kunna säga oss, att byggnaderna utförts på ett förståndigt, sparsamt och klokt sätt. Det är nog flera gånger riksdagsmän träffats, herr Rydén, inför byggnadsföretag efter deras fullbordan, därvid de haft anledning att fråga sig, hur det varit möjligt, att riksdagen kunnat gå med på förslag, som inneburit så mycket av extra belastning i byggnadsavseende, som i respektive fall varit

händelsen. Det tror jag att svenska riksdagsmän haft anledning att fråga sig flera gånger, än de fall varit, där de i efterhand kunnat säga, att här ha vi byggt för enkelt och för billigt och gjort det på ett sådant sätt, att byggnaderna icke i fortsättningen visat sig tillfredsställande.

Ang. anslag till en telefontationsbyggnad i Stockholm.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först proposition på bifall till utskottets hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på godkännande av utskottets motivering, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Persson i Fritorp, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner statsutskottets motivering i punkten 6 av utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsägningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 89 ja och 71 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt utskottets motivering.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 13*, angående inköp för statens järnvägars räkning av fastigheten nr 1 i kvarteret Pensionären i Stockholm, yttrade:

Ang. inköp av fastigheten nr 1 i kvarteret Pensionären i Stockholm.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Som kammarledamöterna finna, har jag reserverat mig för avslag på denna punkt. Saken är den, att på sin tid har järnvägsstyrelsen, för övrigt i samförstånd med statsmakterna, gått in för att genom anlitande av statens järnvägars änke- och pupillkassas fonder få bostadslägenheter för statens järnvägars personal till stånd. Här har det ju varit på det sättet, i synnerhet under den svåraste kristiden, att man tillgrepp alla utvägar för att skaffa bostäder, och det resulterade i att statens järnvägars änke- och pupillkassas medel anlätades för att bygga upp ett stort huskomplex uppe i övre delen av Vasastaden, närmare bestämt vid Torsgatans övre ändpunkt. Vidare har man byggt i Mjölby, Krylbo och Kristinehamn. Man har skaffat sig fastigheter och byggt litet överallt där man kunnat. Se-

Ang. inköp
av fastigheten
nr 1 i kvarta-
ret Pensionären i
Stockholm.
(Forts.)

dan har härom året statens järnvägars överrevisorer tagit upp spörsmålet, huruvida statens järnvägar som sådana borde bedriva hyresverksamhet, och för sin del bestämt avrått från detta. Detta i sin tur har föranlett, att vederbörande i statens järnvägar ha, ehuru inte alltför gärna, gått in för den princip, som överrevisorerna föreslagit. Järnvägsstyrelsen har förklarat, att den icke ville motsätta sig en avveckling av hyresverksamheten. Nu i dag föreligger i denna punkt ett förslag från Kungl. Maj:t att inköpa en av änke- och pupillkassan ägd fastighet vid Vasagatan 1—3 i Stockholm. Detta köp, det vill jag genast säga, måste ur statsutskottets och följaktligen ur riksdagens och statens synpunkt anses vara i och för sig förmånligt, så pass förmånligt, att enligt uppgift som jag fått från kassans fullmäktige torde det vara så, att kassan kunde förtjäna minst en halv miljon kronor på att *behålla* fastigheten och sälja den vid ett lägligare tillfälle. Jag har då ansett, att när man samtidigt inte vill säga ett ord om hur det skall bli med änke- och pupillkassans fastigheter uppe vid Torsgatan samt vid Mjölby, Kristinehamn och Krylbo, så vore det klokast att nu gå på uppskov med hela frågans lösning. Ty jag kan inte föreställa mig, att det finns någon här i denna kammare, som kan vilja vara med om att med öppna ögon börja realisera de bästa delarna av änke- och pupillkassans egendom utan att veta ett smul, huru stora förlusterna eventuellt kunna bli på de andra husen, som man nödgats skaffa sig på järnvägsstyrelsens tillskyndan och, som jag sade förut, med statsmakternas goda minne. Det förefaller mig, som om änke- och pupillkassan, vilken ju är en sammanslutning för tryggande av änkors och barns möjlighet att leva sedan vederbörande befattningshavare dött, skulle kunna resa anspråk på att få en garanti under en eller annan form från staten, att det inte är meningen att tillskynda kassan en förlust på cirka en och en halv eller två miljoner kronor, som det rör sig om, i fall det gäller att realisera *nu*. När det dessutom förhåller sig på det sättet, att rätten för järnvägsstyrelsen att avsluta köpet, även om denna punkt kommer att gå igenom såsom statsutskottet föreslagit, kan göras illusorisk, därigenom att fullmäktige för änke- och pupillkassan torde vara i stånd att vägra gå med på köpet, så förstår jag verkligen inte, varför vi i dag skola behöva gå den vägen, att vi nu ovillkorligen skola köpa. Jag förstår emellertid, att läget är sådant, att det icke lönar sig för en ensam man att här göra något yrkande. Men jag vill säga så pass mycket, att här är det statsmakternas oavvisliga skyldighet att inte roffa åt sig en obehörig förtjänst på änke- och pupillkassans bekostnad. Jag skulle vara tacksam, i fall jag av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet kunde få något litet uttalande till stöd för min uppfattning, att man i denna fråga kunde se tiden an och att man också skall se till att skipa rättvisa vid avvecklingen av dessa fastighetsaffärer.

För närvarande har jag, herr talman, intet yrkande.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Meurling**: Herr talman! Angående den i den föreliggande propositionen och statsutskottets utlåtande berörda fastigheten i kvarteret Pensionären skall jag be att få lämna några upplysningar.

Fastigheten i Pensionären är som bekant icke byggd av statens järnvägars änke- och pupillkassa. Den är inte heller förvärd av statens järnvägars änke- och pupillkassa för något dess eget ändamål, utan den köptes direkt för statens järnvägars räkning. Änke- och pupillkassan har där, enligt en mycket förständig överenskommelse, endast uppträtt såsom mellanhand. Den har placerat sina medel i företaget, som behövdes för statens järnvägars räkning, och därigenom vid det tillfälle, det var fråga om, befriat statens järnvägar från att på annan väg skaffa dessa medel.

Vid detta inköp, som skedde 1916, träffades omedelbart överenskommelse angående fastighetens förhyrning av statens järnvägar. Den behövde icke tagas emot av änke- och pupillkassan, och det träffades omedelbart överenskommelse även angående försäljning till statens järnvägar. Man kom redan vid fastighetens inköp, som skedde för statens järnvägars räkning, överens om att statens järnvägar skulle, när det lämpade sig, få övertaga fastigheten, och detta inköp skulle klareras på det sättet, att änke- och pupillkassan skulle få alla sina utgifter, d. v. s. alla sina bokförda kostnader, täckta och dessutom garanteras 5 1/2 procents ränta på den kapitalplacering, som den under tiden gjort för statens järnvägars räkning. Hade man vid den tiden tagit upp frågan, att statens järnvägar vid köpet en gång i framtiden skulle belastas med den eventuella värdestegring, som kunde uppstå på fastigheten, till änke- och pupillkassans förmån, så hade man säkerligen betraktat detta som lika barockt, som om man tagit upp frågan om att, om fastigheten fölle i pris, änke- och pupillkassan skulle belastas med denna förlust till statens järnvägars förmån. Saken var klar, när uppgörelsen gjordes, och statens järnvägar hade rätt att inom 15 år — förhyrningen gjordes på 25 år — träda in och fullfölja köpet. Det har statens järnvägar nu gjort; på grund av den omständigheten, att fastigheten numera är så gott som fullständigt utnyttjad för statens järnvägars räkning, är det icke anledning att längre låta den ligga i annans händer. Och det är icke heller anledning för statens järnvägar att betala 5 1/2 procents ränta på detta fastighetsvärde, när statens järnvägar genom investering av statsmedel i vanlig ordning kan få fastigheten betydligt billigare. Förfarandet är godkänt av änke- och pupillkassans direktion. Direktionen har i sin tur fått uppdrag härtill genom det beslut, som fattades den 7 juni 1917 av fullmäktige. Och jag försäkrar herr Anderson i Råstock, att jag tror det vara uteslutet, att fullmäktige för änke- och pupillkassan nu rygga beslutet. Jag är övertygad om att de skola fullfölja det och icke säga: »Nej, vi fullfölja icke överenskommelsen, utan vi vilja tillgodogöra oss den vinst, som uppstått oförhappandes på detta företag.» Jag tror icke, att fullmäktige komma att förneka överenskommelsen, utan jag tror, att de komma att finna sig i den sedan tio år klara överenskommelsen, och jag måste därför tillstyrka, att statsutskottets hemställan i denna punkt måtte bifallas.

Jag skall emellertid tillägga några ord angående mellanhavandet i övrigt mellan statens järnvägar och änke- och pupillkassan. Det är ju så, att kassan har uppfört en massa fastigheter för statens järnvägars räkning, fastigheter, som kassan byggt i intimaste samband med statens järnvägar och för att tillgodose dess behov av bostäder, som tidvis varit ganska starkt. Mot det samröre av ekonomisk art, som sålunda uppstått och rört sig om bortåt 15 miljoners kapitalinvestering, ha erinringar gjorts av statens järnvägars överrevisorer för såväl 1924 som 1925. Man har påpekat, att denna gemenskap kan leda till vanskligheter av flera slag, och man har gjort erinringar mot detta samarbete, som inneburi, att änke- och pupillkassan under skilda konjunkturer och till växlande kostnader utan vidare på begäran uppfört fastigheter för statens järnvägars räkning. Man har påpekat, att i händelse av värdefall kunde det uppkomma en intressemötsättning mellan statens järnvägar och dess egen änke- och pupillkassa, som kunde bliva olämplig och måste på något sätt moraliskt avvecklas. Jag får säga, att jag finner dessa erinringar av överrevisorerna i stort sett berättigade och att detta mellanhavande, som utvecklats under vanskliga konjunkturer, bör avvecklas.

Statens järnvägar yttrade sig i frågan den 18 januari 1927 och utvecklade då, att den hyresverksamhet, som statens järnvägar ha i förhållande till änke- och pupillkassan, vore i stort sett av ringa betydelse för statens järnvägar. Av de sammanlagt något över 23,000 eller nära 24,000 eldstäder, som statens järnvä-

Ang. inköp av fastigheten nr 1 i kvarteret Pensionären i Stockholm.

(Forts.)

Ang. inköp
av fastigheten
nr 1 i kvar-
teret Pen-
sionären i
Stockholm.
(Forts.)

gar ha i sitt bostadsbestånd, är det något över 3,000, som avsåge fastigheter hos änke- och pupillkassan. Statens järnvägar sade sig för sin del icke hava några betänkligheter mot en avveckling av dessa förhållanden, om det ansåges lämpligt. Dock påpekade statens järnvägar, att det icke vore nyttigt att gå till väga så som överrevisorerna tänkt sig det, nämligen att man skulle genom att avveckla allt på en gång lösa ut änke- och pupillkassan och låta affären tvångsavvecklas. Det framhölls, att det vore riktigare, att detta skedde allt eftersom kontrakten utlöpte. Kontrakten voro nämligen skrivna på olika tider och utlöpte 1927, 1928, 1929 eller 1930 och så vidare ända till 1946. Statens järnvägar erinrade, att, om man toge hänsyn till dessa förhållanden samt toge saken från fall till fall och läte kontrakten utgå och därvid prövade omständigheterna och såge till, om änke- och pupillkassan behövde stödjas i sin ekonomiska ställning, så borde bästa resultatet kunna uppnås. Och direktionen för änke- och pupillkassan uttalade sig i samma riktning, att avlösning borde ske med prövning från fall till fall, allt eftersom kontrakten ginge ut. Så har det också skett och på detta sätt har avvecklingen börjat. Jag är övertygad om, att statens järnvägar, som på visst sätt ha det moraliska ansvaret för byggnadsföretagen, komma att visa all den hänsyn till änke- och pupillkassan, som behövs, vid prövning i fråga om varje fastighet. Och jag försäkrar, att om jag kommer att handlägga dylika ärenden inför Kungl. Maj:t, jag skall låta mig angeläget vara, att änke- och pupillkassans intressen tillvaratagas lika väl som statens järnvägars intressen.

Änke- och pupillkassan har ej heller för sin del i sin svarsskrivelse i denna fråga uttryckt några som helst betänkligheter mot en dylik avveckling. Tvärtom synes änke- och pupillkassan ha haft hopp om att genom konjunkturen kunna göra någon spekulationsvinst på affären. I sin svarsskrivelse till statens järnvägar skriver nämligen direktionen, sedan den talat om, att avlösningen bör ske efter varje kontrakts utgång: »Vid sådant förhållande har direktionen all anledning att antaga — vilket direktionen vid sitt beslut om byggnadernas uppförande även tog i beräkningen — att vid denna tid värdet av fastigheterna med deras förnämliga tomtläge stegrats så, att det i jämförelse med den nuvarande prisnivån höga byggnadskapitalet då hunnit utjämnas. En försäljning först efter det gällande hyreskontraktets utgång kan sålunda även för dessa fastigheter betyda en vinst för kassan eller åtminstone att husen då kunna avyttras utan någon förlust.» Änke- och pupillkassan har således sagt, att den har gott hopp om att man får saken väl arrangerad, och det är även min övertygelse, att så kommer att ske.

Slutligen ber jag att få fästa uppmärksamheten vid en passus allra sist i direktionens nyssnämnda skrivelse. Den säger som slutkonklusion, att direktionen anser, »att kassan måste fordra, att frågan om varje fastighet bedömes i och för sig utan sammanblandning med övriga kassans fastigheter». Jag ber att få hemställa, att detta måtte få gälla även den fastighet i kvarteret Pensionären, som vi i dag ha till behandling.

Herr Bäcklund: Herr talman! Herr statsrådets sista hemställan kan naturligtvis vara bra att göra i detta ärende, men huruvida den är fullständigt rättvis, skall jag icke yttra mig om. Herr statsrådet vet lika väl som jag, att denna fråga, angående köpet av fastigheten Vasagatan 1—3, har ett visst berättigat sammanhang med hyresverksamheten, som änke- och pupillkassan bedrivit i övrigt. Även om icke formellt, så indirekt har det sammanhang. Det är klart, att, när frågorna ställas på det sättet, att hyresverksamheten och det med Kungl. Maj:ts medgivande i 29 fastigheter, som kassan har placerade på ett flertal orter från Malmö till Luleå, avvecklas från statens sida på ett bryskt sätt, änke- och pupillkassan har rätt att se på förhållandena även

med avseende å den fastighet, som vi nu behandla i statsutskottets utlåtande.

Änke- och pupillkassans fullmäktige ha med anledning av Kungl. Maj:ts beslut och järnvägsstyrelsens uppsägning av en hyresverksamhet, som pågått i många år, måst i dagarna inkallas till urtima fullmäktigemöte. Fullmäktige beslöto därvid uppvakta statsutskottet, hans excellens statsministern och även herr kommunikationsministern. De ha framfört sina synpunkter i detta ärende och beklagat, att avvecklingen skulle ske på sådant sätt, och de ha också talat om den fastighetsförsäljning, som nu föreligger till behandling.

Fullmäktige äro nog icke så stridiga, att de vilja gå ifrån ett givet löfte att försälja fastigheten, därest Kungl. Maj:t lämnar järnvägsstyrelsen tillstånd att infria utfästelsen, som den givit, i vad gäller hyrestiden för de s. k. kristidshusen i Mjölby, Krylbo och Kristinehamn. Så ligger frågan. Man skall ej fordra, att den ena parten skall infria sin utfästelse om den andra går ifrån sin utfästelse.

Änke- och pupillkassan har av sitt kapital investerat i dessa fastigheter över 14 miljoner kronor. Det är så stor del av det kapital, som kassan förfogar över, att kassan otvivelaktigt måste se till, att den ej gör förlust. Här har varit en ganska utbredd mening, att denna änke- och pupillkassa, därför att den förfogar över ett visst antal miljoner, har en lysande ekonomisk ställning. Jag ber med anledning därav få upplysa, att den där goda ekonomiska ställningen icke är bättre, än att änke- och pupillkassan har utfästelser, som svara mot kapitalet. Det gör, att när man avhandlar statens järnvägars änke- och pupillkassas angelägenheter, skall man ej glömma — och det böra riksdagen och Kungl. Maj:t ej heller göra — att det är änkornas och barnens penningar det gäller, och att statens järnvägars änke- och pupillkassa har stor betydelse för staten och för kommunerna. Då får man också vara mycket rädd för att på något sätt göra detta nödvändiga kapital mindre, än det måste vara, för att kassan skall kunna infria sina utfästelser i fråga om pensionerna.

Järnvägsstyrelsen har med tillstånd av Kungl. Maj:t uppfordrat kassan att bygga hus under den värsta kristiden i Krylbo, Mjölby, Kristinehamn och i kvarteren Kannan och Myrstacken i Stockholm. Järnvägsstyrelsen har byggt husen, och kassan har endast släppt till penningar. Det är klart, att då kassan ej haft någon direkt inverkan på, hur stora byggnadskostnaderna blivit, utan endast gått med på att släppa till penningar, så är det ej mer än rätt, om det sedan uppstått förändrade förhållanden med anledning av hyresverksamhetens avvecklande, varom det är fråga, att kassan, i den mån förlust göres på dessa fastigheter, blir sauverad därför. Ty kassan hade icke, om husen uppförts av enskilda personer, ens tagit en in-teckning i dem. Kassan hade intet intresse av dessa bostadshus, utan det har varit på framställning av järnvägsstyrelsen, som dessa hus blivit uppförda och penningarna tillsläppta på sätt som skett.

Emellertid är det förklarligt, om kassan skulle vilja se från sina utgångspunkter och med hänsyn tagen till nödvändigheten att skydda änkornas penningar på den här affären, som här skall avslutas, där staten enligt min mening otvivelaktigt gör en vinst på en miljon kronor, tack vare att änke- och pupillkassan köpte fastigheten år 1916. Då bör staten icke endast tillskansa sig fördel, för det kan inte vara rätt, att i sammanhang med detta låta kassan draga nackdelarna av de s. k. kristidshusen, vartill kassan icke är initiativtagare utan statens järnvägar.

Nu har statsrådet gått in för, att hänsyn skall tagas till kassans intressen i möjligaste mån, så att den icke gör kapitalförlust. Vill herr statsrådet medverka därtill, då har nog änke- och pupillkassan ingenting emot, om denna affär kommer till stånd, som här är tänkt. Jag har framhållit, att fullmäk-

*Ang. inköp
av fastigheten
nr 1 i kvar-
teret Pen-
sionären i
Stockholm.
(Forts.)*

Ang. inköp
av fastigheten
nr 1 i kvar-
teret Pen-
sionären i
Stockholm.
(Forts.)

tige se frågan så, att de vilja hålla sin utfästelse men fordra i gengäld, att staten också håller sin utfästelse. Jag fattade innebörden i herr statsrådets och chefens för kommunikationsdepartementet yttrande så, att det skall ses till, att det icke vederfares statens järnvägars änke- och pupillkassa någon orätt, utan att den får vad som sakligt sett kan vara rätt, så att den ej gör någon kapitalförlust. Då är nog kassan nöjd, och jag skall vara särdeles nöjd, om herr statsrådet går in för att medverka till ett sådant förhållande.

Jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 14—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.

Punkten 17, angående anslag för fortsättning av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare m. m.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t uti punkten 17 av förevarande del av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, att riksdagen måtte

a) för fortsättning av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare för budgetåret 1928—1929 anvisa ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor; och

b) besluta, att inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare skulle å bandelen mellan Sorsele och Jokkmokk framdragas över Avaviken, Arvidsjaur, Muskussel och Kåbdalis i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 4 januari 1928 angivits.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Oscar Olsson*, *Kristensson* i Göteborg och *Persson* i Fritorp, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) för fortsättning — — — — 1,200,000 kronor; och

b) besluta, att arbetena å inlandsbanan skulle tillsvidare avbrytas, sedan banan färdigställts söderifrån till Sorsele och norrifrån till Jokkmokk; samt

av herr *Rydén*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) för fortsättning — — — — av 1,200,000 kronor; och

b) med vidhållande av 1917 års riksdags beslut om inlandsbanans framdragande över Kasker avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrad sträckning av banan.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Som framgår av utskottets betänkande, har jag för min del reserverat mig till förmån för den ståndpunkt, som järnvägsstyrelsen intagit i föreliggande spörsmål. Med den utgång, frågan fått i första kammaren, är det klart, att det är fullkomligt lönlöst att tänka sig ett riksdagsbeslut vid innevarande års riksdag i annan riktning än den, som utskottet för sin del gått in för. Och jag skall ej här för min del riva upp någon större debatt utan i stället i vad på mig ankommer medverka till, att vi kunna få avsluta detta ärende fortast möjligt. Jag anser mig dock böra med några ord nämna, varför jag kommit till den uppfattning jag har.

Jag har fått ett starkt intryck av den utredning, som järnvägsstyrelsen här presterat och som visar, att hela banbygget kostar 28 miljoner kronor.

Om man då kapitaliserar den årliga driftförlusten, så ökas statens engagement till nära 36 miljoner kronor. Banan skall gå fram i bygder med liten befolkning. Och vad skall nu befolkningen där uppe få för gagn av dessa oerhörda kapitalutlägg? Jo, säger järnvägsstyrelsen, den kommer att få ett tåg varannan dag i vardera riktningen. Men dessa tåg kunna ej ens bli så anordnade, att de stå i förbindelse med de långväga linjerna, varför befolkningen ej kommer att resa med tågen utan med den postdilignenslinje, som finnes och som allt fortfarande kommer att äga bestånd. Då kommer den fram snabbt och slipper övernatta vid ändstationerna.

Ang. inlandsbanan mellan Volgnjön och Gällivare.

(Forts.)

Det är också riktigt, som länsstyrelsen i Norrbottens län anför, att det ur befolkningens synpunkt icke är av så stort intresse att få denna järnbana. Varför gå då Kungl. Maj:t och riksdagen in för att ovillkorligen i år vilja tvinga fram ett principbeslut om inlandsbanans fortsättande? Det är icke fråga om att bevilja penningar för denna del Sorsele—Arvidsjaur och ännu mindre för sträckan Arvidsjaur—Jokkmokk utan endast att besluta i princip. Jag kan ej förstå annat, än att det finnes två skäl härför. Det ena är det militära och det andra att man anser, att vår national stolthet fordrar, att när vi redan lagt ner så mycket penningar på banan, skola vi fortsätta med bygget, oavsett om det medför ökad inkomst för de delar, som redan äro byggda. Man vill ej invänta den revolution på trafikväsendets område, som kommer att följa med bilismens utveckling. Man bryr sig ej om, att befolkningen där uppe nu ej är så isolerad, som den gången man gick in för inlandsbanans byggande. Sedan dess ha vi fått förbättrade kommunikationsleder. Vi ha fått telefon. Det finnes radio, som gör, att befolkningen kommer i förbindelse med både London, Paris och andra centra. Det är ordnat så, att den som råkar ut för ett hastigt sjukdomsfall, kan luftvägen erhålla snabb transport till sjukhus. Och vad det sista vidkommer, kommer denna järnväg ej att spela någon roll. Patienterna dö säkert, innan de komma fram till sjukhus med de dåliga förbindelser, som här skulle komma till stånd.

Jag kan ej finna annat, än att järnvägsstyrelsen har rätt, när den säger, att Sorsele med sitt utgrenade vägnät vore särskilt lämpat som slutpunkt för banan under den tid styrelsen anser, att ett avbrott bör äga rum i banbygget, och därför ber jag, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Med den utgång frågan fått i första kammaren, där herr Kristenssons linje lyckades samla hela fem röster av de närvarande kammarledamöterna, tror jag, att vi kunna fatta oss ganska kort.

Jag ber att få konstatera, att i detta fall har riksdagen år 1916 skrivit och begärt ett förslag, år 1917 fattat beslut och år 1923 på nytt tagit ställning på samma sida, där statsutskottets majoritet i dag står. Det är enligt min mening ganska onödigt att göra mera än påminna om, att det måste vara en hederssak för svenska riksdagen att infria de löften, som den vid så många tillfällen givit åt denna på kommunikationer så missgynnade befolkning.

Vad beträffar biltrafiken och vad därmed sammanhänger, ber jag att få konstatera, att jag under de sista dagarna skaffat mig ett material, som ådagalägger, att det ej är så alldeles omöjligt, att med anlitande av det moderna motorväsendet kunna indraga trafiken även på en sådan landsväg, som är belagd med järnvägsskenor.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hage, Brännström* och *Grapenson*.

*Ang. inlands-
banan mellan
Volgsjön och
Gällivare.
(Forts.)*

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav sitioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, d på bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, vid punkten biforeservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 18—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 16.

Slutligen föredrogos vart för sig andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring; och

nr 2, i anledning av väckt motion om införande av obligatorisk statlig moderskapshjälp.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Forssell*:

nr 419, angående revision i visst syfte av § 38 regeringsformen; och
nr 420, om justitie- och militieombudsmannaämbetenas sammanslagning till ett ämbete;

herr *Anderson* i Linköping:

nr 421, om interpellationsinstitutets utvidgning och införande i riksdagsordningen; och

nr 422, om minskning av riksdagsmännens antal;

herr *Engberg m. fl.*, nr 423, angående ett bättre tillgodoseende av den demokratiska parlamentarismens fordringar i avseende å valsättet vid val till riksdagens andra kammare;

herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, nr 424, om avskaffande av censusvillkoret för valbarhet till riksdagens första kammare; samt

herr *Mosesson m. fl.*, nr 425, om vissa ändringar i det vid val till riksdagens andra kammare tillämpade proportionella valsystemet.

Nämnda motioner bordlades.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen om bredden å hjulringar å arbetsåakdon på landet; och

nr 9, i anledning av väckta motioner om viss ändring i kungörelsen den 7 augusti 1907 angående ändrade bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående avlösning av vissa till Göteborgs stad utgående skogsräntor.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Kloo</i>	under	8	dagar	fr. o. m.	den	21	febr.,	
» <i>Ryberg</i>	»	4	»	»	»	20	»	
» <i>Leffler</i>	»	3	»	»	»	20	»	
» <i>Hammarlund</i>	»	5	»	»	»	20	»	
» <i>Johanson</i> i Hallagården	»	4	»	»	»	21	»	
» <i>Johansson</i> i Edsbyn	»	8	»	»	»	20	»	
» <i>Hansson</i> i Stockholm	»	8	»	»	»	20	»	
» <i>Lilliecreutz</i>	»	6	»	»	»	20	»	
» <i>Hedin</i>	»	4	»	»	»	20	»	
» <i>Vahlstedt</i>	»	5	»	»	»	21	»	och
» <i>Anderson</i> i Linköping	»	4	»	»	»	19	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 20 februari:

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren
Erik Gustaf Geijer samtliga avgivna eller 42 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

*David Bergström.**Arvid Lindman.**Viktor Larsson.**Nils Johansson.*

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr häradshövdingen
Hans Gustaf Forsberg samtliga avgivna eller 40 röster,
i följd varav herr häradshövdingen Hans Gustaf Forsberg blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

*David Bergström.**Arvid Lindman.**Viktor Larsson.**Nils Johansson.*

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren
Gunnar Martin Edvard Bendz samtliga avgivna eller 40 röster,
i följd varav herr revisionssekreteraren Gunnar Martin Edvard Bendz blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

*David Bergström.**Arvid Lindman.**Viktor Larsson.**Nils Johansson.*

År 1928 den 18 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtida riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet, t. f. revisionssekreteraren
Erik Holger Elliot samtliga avgivna eller 40 röster,
i följd varav herr hovrättsrådet, t. f. revisionssekreteraren Erik Holger Elliot
blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

David Bergström.

Arvid Lindman.

Viktor Larsson.

Nils Johansson.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll under rättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 3.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 82, med förslag till lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 74, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 69, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes; och

nr 77, med förslag till lag angående handel med utsädesvaror; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 76, angående pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i försvarsväsendets tjänst anställda personer.

§ 5.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till konstitutionsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 419 och 420 av herr *Forssell*;

nr 421 och 422 av herr *Anderson* i Linköping;

nr 423 av herr *Engberg m. fl.*;

nr 424 av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*;

nr 425 av herr *Mosesson m. fl.*

§ 6.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda jordbruksutskottets utlåtanden nr 8 och 9 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 7.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Weijne*, nr 426, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående vissa ändringar med avseende å fortsättningsskolans anordnande; och

herr *Hage*, nr 427, om sådan ändring i riksdagsordningen, att motion, som allenast avser utredning, skall hänvisas till tillfälligt utskott.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>af Ekenstam</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 23 febr. och
» <i>Björkman</i>	» 4 » » » 24 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.44 e. m.

In fidem
Per Cronvall.